

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 51.

Onsdagen den 21 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 innevarande juni.

§ 2.

Anställdes gemensam omröstning över följande av sammansatta banko- och jordbruksutskottet i dess memorial nr 4 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad sammansatta banko- och jordbruksutskottet i sitt memorial nr 3 hemställt eller att riksdagen må anvisa såsom ersättning åt utskottets sekreterare, förste kansli-sekreteraren i finansdepartementet E. A. Westling, ett belopp av 300 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, avslagit utskottets hemställan.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namn-upprop, och utföll densamma med 45 Ja och 141 Nej, varjämte 13 av kam-marens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankom-met och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 100 Ja och 18 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller.. 45 Ja och 141 Nej, sammanräkningen visade 145 Ja och 159 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstäm-melse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Till avgörande företogs särskilda utskottets utlåtande, nr 22, angående redovisning i riksstaten för budgetåret 1933/1934 av vissa anslag för offentliga arbeten m. m. *Ang. anslag för offentliga arbeten m. m.*

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr **Hamrin**: Herr talman! Såsom kammarens ledamöter behagade finna, innehåller särskilda utskottets utlåtande nr 22 en sammanfattning av de utav

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 51.

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

nämnda utskott under riksdagens lopp tillstyrka anslagen för offentliga arbeten m. m. och avser bland annat dessa anslags redovisning i riksstaten för budgetåret 1933/1934.

Ett beslut, vilket av riksdagen fattats vid den efter avlåtandet av utlåtandet nr 22 skedda behandlingen av utskottets utlåtanden nr 5—21 nödvändiggör emellertid vissa ändringar i utskottets utlåtande nr 22.

Vid behandlingen av utskottets utlåtande nr 10 har riksdagen under punkt 7, med bifall till en vid nämnda punkt fogad reservation, till om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Lund beviljat ett belopp av 400,000 kronor samt därav för budgetåret 1933/1934 anvisat ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Med anledning av vad sålunda förekommit får jag hemställa, att riksdagen måtte besluta,

1) att i utskottets i här förevarande utlåtande nr 22 gjorda hemställan må under III såsom punkt 28) upptagas »anslaget till om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Lund», med hänsyn vartill de nu under nr 28)—(47) upptagna anslagen böra upptagas under nr 29)—(48);

2) att i utskottets motivering ävensom i den vid utlåtandet såsom bilaga fogade tab. III må vidtagas de förändringar, som bliva erforderliga med anledning av riksdagens i det föregående omnämnda beslut.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med förut angivna ändringar och begränsningar.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Fastän riksdagen befinner sig i uppbrottsögonblicket och fastän detta betänkande, som nu föreligger, i det väsentliga innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag, kan jag icke underlåta att i detta ögonblick säga några ord rörande finansieringen av den arbetslöshetshjälp, som riksdagen har beslutat.

Vi veta, att betänkligheterna mot att dels ge ut så väldiga belopp och dels finansiera detta genom lån, från början varit mycket stora, och jag skall ej dölja, att dessa betänkligheter ha funnits även inom det parti jag tillhör och inom regeringen. Vi ha sett avigsidorna av denna lånepolitik men samtidigt funnit, att dels ingen annan väg fanns att gå, och dels att denna lånepolitik kunde tjäna det ändamål, som för oss alla är gemensamt, nämligen att söka få till stånd en förbättrad inhemsk ekonomisk konjunktur. Då nu riksdagen fullständigt enhälligt gått in för att tillgripa denna lånepolitik, skulle jag knappt behöva yttra annat än att det är en viss tillfredsställelse, att man slutligen funnit den vägen vara den enda framkomliga. Men jag tror ej, att det i detta ögonblick är det, som mest behöver sägas, utan så som sakerna utvecklats sig är det raka motsatsen vi i detta ögonblick behöva fästa oss vid. Det finnes anledning att understryka, att den politik, som regeringen valt, är en politik i en extra ordinär situation, och att man får ha ögonen öppna för de vanskligheter, med vilka den är förbunden, och de risker den kan medföra, om nämligen detta första avsteg från tidigare följda budgetprinciper kommer att innebära, att man i framtiden blir mera lättlockad ifråga om att på denna väg finansiera statens budget. Jag har anledning att säga det, fastän det kanske förefaller egendomligt i min mun, eftersom jag själv sökt och även lyckats locka riksdagen in på dessa i vissa hänseenden riskabla vägar. Men jag säger det därför, att jag har ett intryck av, att man på en del håll, när man beslutat gå denna väg, resonerar så, att skall man synda, kan man lika gärna synda ordentligt. Man har, såvitt jag förstår, i utskottsbetänkandet varit böjd för att, när man väl har beslutat sig för att låna, kanske icke fästa så stor vikt vid den reservation, som man från regeringens sida gjort vid dessa lån,

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

nämligen att vi skola begagna alla utvägar, som stå till buds, för att så snabbt som möjligt bli kvitt skulden genom amorteringar. Jag säger det därför, att utskottet, både majoriteten och den minoritet, som högern representerar, har ansett det vara önskvärdt att icke amortera snabbt hela den lånesumma, som här är tal om. Man har ansett det vara riktigt, att en icke obetydlig del av summan skulle tagas icke som kort lån utan som långt lån, som ej behöver amorteras. Jag kan från vissa synpunkter icke annat än vara tillfredsställd med att utskottet enhälligt förklarat, att bland dessa ändamål för arbetslöshetens bekämpande och bland dessa många tiotals miljoner finnes mycket, som kan anses räntabelt. Det var den första anmärkningen mot dessa många miljoner, att de kastades ut på icke räntabla ändamål. Nu har utskottet funnit, att åtminstone 35 miljoner av detta måste anses vara sådant som till största delen är räntabelt, och man har därför ansett sig kunna föreslå, att av de 150 miljoner, som skola upplånas, skall man taga bort minst 25 miljoner, som icke behöva amorteras så snabbt, därför att pengarna komma att giva ränta. Det är glädjande, att en del av dessa utgifter nu förefalla räntabla, men jag skulle hellre ha sett, att man i utskottet understrukt, att denna väg, som vi slå in på, är extraordinär och att man måste anspänna sina krafter för att så snabbt som möjligt återbetala lånen. Jag säger det ej därför, att jag underskattar styrkan i den argumentering som utskottet levererat, då det föreslagit att sänka amorteringssumman från 40 till 25 miljoner kronor. Det är rätt, som utskottet påpekar, att då man i statsverkspropositionen tog så stor summa som 40 miljoner, skrevs det, att den summan borde vara tillräcklig som amortering, även om vi ett följande år skulle behöva fortsätta på denna arbetsanskaffningsväg med hjälp av lånemedel. Utskottet har fullkomligt logiskt dragit den slutsatsen, att om vi i år vilja bortse från ett kommande års behov och säga, att om nästa år veta vi intet, behöva vi ej i år 40 miljoner, eftersom den summan skulle räcka även för framtida ändamål. Mot den argumenteringen har jag svårt att göra några bestämda invändningar och accepterar den också. Men både av denna argumentering och av försöket att rubricera en del av anslagen såsom räntabla i gammal mening har jag fått det intrycket, att man inom riksdagen kanske alltför lätt skulle finna sig i en utveckling, där man i en svår situation utan stora betänkligheter söker finansiera med lån i stället för med skatter. Jag har sökt vidmakthålla den tankegången, att det som lånas upp, skall täckas med skattemedel så snabbt som möjligt, och att amorteringarna därför böra bli så stora som möjligt. Jag har velat säga detta för att erinra om, att då jag ger min anslutning till utlåtandet, jag ändå vidhåller den uppfattning som tagit sig uttryck i statsverkspropositionens amorteringsplan och att frågans behandling inom utskottet kunnat framkalla vissa betänkligheter, som jag i detta ögonblick icke velat dölja.

Om jag får ett enda litet ögonblick gå tillbaka till den diskussion, som förts de föregående två dagarna, är det endast för att med ett par siffror belysa, hur liten den skillnad till sist blivit, som återstår mellan riksdagsmajoriteten och dem, som anse, att den av riksdagen nu inslagna vägen är äventyrlig. Jag menar uppenbarligen reservanterna från högerhall.

Man har här talat om att skillnaden mellan majoritetens upplåning eller majoritetens utgifter och den av högern föreslagna är hela 43 miljoner kronor. Jag undrar, om det är alla av kammarens ledamöter, som uppmärksammat, vari dessa 43 miljoner kronor bestå, som man från högersidan har sparat in? Dessa 43 miljoner kronor bestå nämligen till 25 miljoner kronor just av de anslag, som såväl utskottets majoritet som minoritet anser, att man kan låna upp på lång tid. De 25 miljoner kronor, som man sålunda på högersidan sparar, utgöras till ett belopp av 10 miljoner kronor av lån åt enskild indu-

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

striell verksamhet, 7 miljoner kronor till bostadsbyggen huvudsakligen i städerna och 8.5 miljoner kronor till kommunala beredskapsarbeten. Lägg märke till att både majoriteten och minoriteten i utskottet har ansett, att dessa utgifter på 25 miljoner kronor äro av det räntabla slag, att man icke behöver överväga någon korttidsamortering. Det betyder, att staten kan räkna med ränta på pengarna och på att få tillbaka kapitalet. Då sålunda de 25 miljonerna icke ifrån något håll kunna betraktas såsom äventyrspolitik, är det alltså av de 43 miljonerna högst 18 miljoner kronor, som skulle kunna utgöra det äventyrliga steg, som majoriteten tagit utöver högerreservanterna. Dessa 18 miljoner kronor bestå av 3 miljoner kronor till statliga beredskapsarbeten, 6 miljoner kronor till broar och hamnar, 3 miljoner kronor till skenfria vägkorsningar, 3.5 miljoner kronor till subventioner åt enskild industriverksamhet och 2 miljoner kronor till statliga byggnadsarbeten. Det är till sist den smala plankan, varpå man vandrar fram, då man anser sig driva en försiktig ekonomisk politik, under det att majoriteten givit sig ut på äventyrliga vägar.

När jag säger detta, kan jag icke underlåta att påpeka, fastän det egentligen icke är min sak att göra det, att man i denna reservation från högerhåll har gjort sig skyldig till ett förbiseende, som leder till att upplåningsbehovet för reservanterna blivit mycket mindre än det i verkligheten är. Man har räknat lika med majoriteten, att det skall lånas upp 125 miljoner kronor på kort tid. Om man från detta belopp drar de 43 miljoner kronor, som högern sparar, återstå 82 miljoner kronor. Alltså skall det upplånas 82 miljoner kronor. Men då har man glömt, att de 125 miljoner kronor, som majoriteten vill låna på kort tid, har man kommit till genom att taga bort 25 miljoner kronor, som skola upplånas på lång tid. Dessa 25 miljoner kronor ingå icke i reservanternas förslag, och sålunda borde reservanterna i stället för 82 miljoner kronors upplåning ha kommit till 107 miljoner kronors upplåning. Det är den faktiska skillnaden mellan korttidsupplåningen enligt reservanternas och utskottets förslag, 107 miljoner kronor för högern och 125 miljoner kronor för riksdagsmajoriteten.

Jag har ansett det önskvärt att vid detta tillfälle omnämna den saken, men den väsentliga anledningen till att jag begärde ordet var, att jag ansåg mig böra uttala — om jag vågar tillåta mig det — ett varningens ord mot föreställningen att man lätt och lekande kan lösa de statsfinansiella svårigheterna genom att ta upp lån i stället för skatter och för att inför den allmänhet, som möjligen tror, att regeringen icke på den punkten har betänkligheter, mycket kraftigt understryka, att förutsättningen för att regeringen vågat föreslå en betydande upplåning har varit att den uttryckligen hållit på att lånen skola så snabbt som tillgångarna överhuvud taget det medge återbetalas.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag beklagar uppriktigt, att jag i riksdagens sista timma måste polemisera mot regeringen och även finansministern, men jag kan omöjligen låta detta anförande stå oemotsagt, när finansministern säger, att han med tillfredsställelse konstaterar, att utskottet enhälligt gått in för lånepolitiken. Ja, tacka för det, när man tvingas att rösta för ett program, som nödvändiggör denna lånepolitik, tvingas att gå in för förutsättningar, som man icke kan komma ifrån. Om man icke skall helt svika sin plikt, måste man ju se till att det finnes en riksstat uppgjord, när riksdagen skiljes åt. Det är alltså förutsättningarna, som nödvändiggöra denna lånepolitik, och förutsättningarna — ja, herr talman, dem skall jag icke komma in på nu, utan bara säga, att de, som varit med om att underskriva utskottets utlåtande utan anmärkning, ha ingen del i förutsättningarna. Därför har det blivit så som det är. Hade de icke funnits, mena vi givetvis det, att man

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

skulle med mindre länemedel kunnat komma till lika stor hjälp, men vi skola icke tvista om det nu.

Jag vill endast säga med anledning av herr finansministerns uttalande, att jag anser vår finansiella ställning — och jag ger gärna uttryck åt det — icke på något sätt oroväckande. Vår statsskuld är med hänsyn till våra tillgångar och den finansiella ställning, som land och folk har, icke anmärkningsvärt hög. Jag menar därför, att om herr finansministern eller regeringen följer utskottets antydningar och i större utsträckning än som finnes angivet i utlåtandet gör upplåningar ser jag icke någon fara däri. Om vi öka vår statsskuld med de 25 miljoner kronor, som finnas omnämnda här, eller om vi göra det, som jag inom femte delegationen av särskilda utskottet talat för, höja beloppet till omkring 30 miljoner kronor, så kan det icke anses på något sätt vara någon farlig lånepolitik i fråga om ökning av statsskulden, som kan oro någon vare sig inom landet eller i utlandet. Vi kunna göra jämförelser med snart sagt vilket land som helst, och jag tror, att den jämförelsen skall utfalla till vårt lands förmån. Det har också varit till förmån för oss under gångna tider, att vid sådana jämförelser vårt lands finansiella ställning framstått såsom sund och god. Men när jag gör detta uttalande, instämmer jag helt och fullt i de betänkligheter, som herr finansministern givit uttryck åt. Jag skulle dock vilja beklaga, att icke detta hans anförande i den delen hållits långt tidigare, ty då tror jag, att vi kunnat enas om vissa besparingar och minskat utgifterna samt också i någon mån hävt finansministerns nu uttalade betänkligheter. Finansministern sade också, att han nästan väntat — om jag fattade honom rätt — att utskottet skulle skarpare understrukt det — vågar jag säga — onormala i att gå denna väg för att finansiera hjälpen och balansera budgeten. Det är klart, att om finansministern givit sina meningfränder den minsta vink därom, skulle finansministern kunnat vara fullt övertygad om — och jag tror, att jag i det fallet kan tala å samtliga borgerliga representanters vägnar — att vi skulle ögonblickligen varit färdiga att starkt skriva under denna uppfattning och dessa synpunkter. Men jag vågar göra gällande, att hade vi kommit och framfört de synpunkter, som jag alltid framfört både vid årets riksdag och vid föregående riksdagar ifrån samma bänk, som finansministern nu sitter på, hade man mötts med talet om att man icke skall måla så svart och icke vara så pessimistisk.

Jag återkommer med några ord till den där lånehistorien. Det är icke det, herr statsråd, som jag anser vara det betänkliga, att man överhuvud taget ökar vår normala statsskuld med 2 eller 3 tiotal miljoner kronor, utan det är, att det är första gången faktiskt vi skiljas åt utan att ha kunnat balansera budgeten. Det är så, det ligger till. Ty det finns icke mer än en argumentering, som kan ha något värde inför detta påstående, nämligen den att man säger att i stället för att ha ett budgetår, som omfattar 12 månader, ha vi ett budgetår på denna del av budgeten, som omfattar 4 å 5 år. Så ligger det till. Vi göra upp en riksstat, som omfattar så och så lång tid beträffande finansieringen. I stället för 12 månader är det 48 eller 60 månader.

Men tillåt mig rikta till herr statsrådet den frågan, som jag var inne på även i går, vad tänker regeringen göra? Vad tänker regeringen göra, om icke depressionen är hävd, sedan vi gett ut alla dessa miljoner kronor? Skola vi fortsätta att låna? Vi ha icke förut fått något svar på den frågan, men det är icke möjligt annat än att regeringen och framförallt finansministern vid denna tidpunkt tänker och grubblar över den saken. Den, som har den ringaste erfarenhet, vet att vid denna tidpunkt måste finansministern ha huvudet fullt med tankar, planer, förhoppningar och farhågor för huru det skall bli, när han i september, alltså inom 3 månader, måste börja att brottas med

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)
nästa budget. Jag skall icke betrakta det såsom någon uraktlåtenhet, om finansministern icke svarar i dag heller på min fråga, som jag framställde redan vid remissdebatten, ty det kan hända att det vore olämpligt. Därom kan jag naturligtvis icke yttra mig. För var och en, som i riksdagen eller annorstädes sysslat med dessa problem, ter det sig emellertid som stora frågetecken, såvida icke finansministern ämnar fortsätta på den väg, som nu betraktas av riksdagen såsom så vansklig, obetänksam och betänklig. Skola vi fortsätta att låna för att balansera budgeten, ja, då gagnar det ingenting till att här tala om betänkligheter. Jag får nöja mig med detta och får kanske stryka under det ännu starkare vid ett annat tillfälle.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag är tacksam för att herr Hamrin gett uttryck åt samma betänkligheter som jag tillåtit mig uttala. Jag får säga, att jag icke kan hjälpa, om man icke tidigare uppmärksammat, att samma betänkligheter funnits hos regeringen och tagit sig det ena uttrycket efter det andra just i regeringens förslag. Saken är nämligen den — och därom är herr Hamrin ense med mig — att i det nu givna läget man icke kunnat underlåta att låna för bekämpandet av arbetslösheten. Om man kunnat finna någon annan väg, då hade det helt enkelt varit deras skyldighet, som kunde anvisa den vägen, att komma fram med sådana förslag. Jag kan icke se, att man kan undkomma det ansvaret genom att framhålla, att sådana förslag icke skulle ha blivit accepterade. Den som trott sig kunna anvisa den svenska riksdagen andra vägar än dem, som regeringen slagit in på, borde väl omedelbart ha lagt fram dessa förslag och låtit både riksdag och regering och den svenska allmänheten sedan välja emellan de olika vägarna. Jag kan icke finna, att någon ens av reservanterna, och naturligtvis icke herr Hamrin, som ifråga om utgifterna befinner sig ibland majoriteten, uppvisat någon annan väg än regeringens.

Jag skulle vilja ställa den frågan till herr Hamrin, om icke herr Hamrin positivt förordat utgifter på sammanlagt 180 miljoner kronor för att på olika sätt bekämpa arbetslösheten, och om han icke tänkt, att av dessa 180 miljoner kronor 150 miljoner kronor skulle upplånas. Om det är så, befinna vi oss faktiskt på samma plan. Jag kan icke finna någon annan väg, och frågan är då bara, huru man skall göra denna väg så litet riskabel som möjligt. Det är på den punkten, jag funnit med en viss överraskning, att man även på det håll, där man tidigare ansett, att upplåning är en riskabel väg, icke lagt ned någon vidare stor energi för att åstadkomma den snabbast möjliga amorteringen. Herr Hamrin har alldeles rätt i att den argumentation, som kan föras för en sådan upplåning, icke så mycket strider mot våra tidigare principer, som man i första ögonblicket skulle tro. Det är en motivering, som först, skulle jag vilja säga, framkommit i statsverkspropositionen samt sedan understrukits av riksgäldskontoret, som säger, att i och med att statsmakterna besluta, att dessa lån icke skola vara vanliga lån, utan att dessa lån snabbt återbetalas, i det ögonblicket, kan man säga, att något verkligt principiellt avsteg ifrån våra tidigare principer icke skett.

Herr Hamrin uttryckte sig så, att man kunde tänka sig, att förlänga budgetens balanseringstid ifrån tolv månader till ett eventuellt större antal månader. Men då är det uppenbart att ju kortare man gör amorteringstiden, desto mer håller man sig i närheten av de gamla principerna. Det förefaller mig således, att alla de, som nitälska för våra hittills följda budgetprinciper, borde förenat sig i ansträngningar för att göra denna amorteringstid så kort som möjligt. Det är på denna punkt, man kan känna vissa farhågor, när man ser, hur ärendet blivit behandlat, och när man hör herr Hamrin säga, att det

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

icke kan vara så farligt att låna ytterligare några 10-tal miljoner kronor, ty vi ha ju icke en särdeles stor statsskuld. Om man endast skulle hålla sig till den ledtråd, som man har i statsskuldens storlek, och säga, att så länge vår statsskuld icke är så stor att den oroar, behöver man icke hysa stor oro för balanseringen av budgeten, då tror jag, att man löper faran att förlora de fasta hållpunkterna. Jag tror tvärtom, att det icke är önskvärt, att man mer än nödvändigt släpper efter på de gamla budgetsbalanseringsprinciperna. Om man är tvungen att släppa efter på dem ett år, därför att man det året icke har medel, och anser, att utgifterna blivit för stora för att kunna täckas med skatter, då förefaller det mig, att det ifrån samma utgångspunkt är rimligt att säga, att vi då åtminstone skola se till att de amorteringar, som ske, bli så stora som möjligt, och att den tid, inom vilken återbetalningen skall ske, blir så kort som möjligt.

Herr Hamrin frågade — jag tycker, att han hade rätt att fråga, fastän han sedan gav svaret själv — huru man skulle kunna tänka sig att klara finansieringen i fortsättningen. Jag kan då säga liksom han, att det är uppenbart, att, redan då man gör upp en budget, är man icke alldeles utan tanke på den nästa, och allraminst kan man på ett senare stadium av riksdagen vara utan tankar därpå. I vilka former en sådan balansering till ett annat år skall kunna åstadkommas, det är knappast rimligt att i detta ögonblick uttala något detaljerat omdöme om. Jag skulle i det hänseendet kunna påpeka, att när riksdagen satt ned amorteringssumman för de korta lånen, har riksdagen utan tvivel underlättat för finansministern att till nästa års riksdag komma fram med en balanserad budget. Det är alldeles uppenbart, att ju större summa som riksdagen nu anslagit för korttidsamorteringar, desto mera har man tagit skattekraften i anspråk, och ju mindre summor man anslagit, desto mera har man lämnat kvar av den skattekraft, som eventuellt kan underlätta en finansiering av nästa års budget. Ifrån den synpunkten borde jag icke, om jag ser saken så att säga från ögonblicksintressets synpunkt, ha något att invända mot utskottsförslaget eller mot det beslut, som nu fattas. Men trots detta har jag icke kunnat underlåta att påpeka, att det är nödvändigt, att, samtidigt med att man tager upp lån för nu åsyftade ändamål, man därtill knyter en så hastig amortering, som överhuvud taget synes förenlig med medborgarnas förmåga att bära skatterna. Att man i det avseendet kunnat gå ett steg längre än vad riksdagen gjort, det är min fasta övertygelse.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Det förefaller, som om riksdagen i dag befinner sig i en typisk dagen-efter-stämning, och det är kanske icke så förvånande. Det är ju så, att när kalaset skall betalas, inställa sig betänkligheterna, om de icke gjort det förut.

Det var ett mycket anmärkningsvärt anförande, som herr finansministern nyss höll. Det finnes anledning att mycket kraftigt understryka en del av vad han sade. Jag måste dock därtill knyta några reflexioner och bland annat en erinran om att herr finansministern, om jag icke fullständigt missminner mig, i ett anförande vid årets remissdebatt, som till stor del upptogs av försvar för den nya finanspolitik, som han inaugurerade, hänvisade till de svenska kommunernas upplåningssystem och Danmarks statsfinansiella principer såsom, om icke precis förebilder för oss, i alla fall en ursäkt eller en förklaring till att man kunde tillåta sig dessa avsteg från hittills följda statsfinansiella principer. Jag tror, att det hade varit mycket lyckligt, om herr finansministern, i stället för att göra dessa erinringar, då hade framfört de varningar och de betänkligheter mot ett framgående på den nu inslagna vägen, som han i dag har uttalat. Jag instämmer med Hamrin däruti, att det

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)
hade varit lyckligt, om vi tidigare under riksdagen fått höra dessa varningar och förmaningar från finansministerns sida.

Vad som här sker är ägnat att återigen understryka den felaktighet i den svenska budgetbehandlingen, som ligger däri, att vi först bestämma utgifterna för att därefter söka binda ihop staten genom att konstruera fram inkomsterna. Jag säger konstruera fram, därför att i många fall måste det bli en konstruktion, som är mer eller mindre äventyrlig.

Nu har herr finansministern med visst fog klandrat utskottet för att man gått alltför långt fram på den väg, som han själv anvisat. Man har utsträckt amorteringstiden, och man har till och med fört över till långtidsamortering, sålunda till vanlig upplåning, anslag, som enligt herr finansministerns mening borde ha amorterats på kort tid. Ja, herr finansministern har inlett oss i frestelse, och om han nu blir bönhörd över hövan, får det väl tjäna honom och oss alla till varning för framtiden. Det är nog så, att om man i en ytterligt brydsam statsfinansiell situation pekar på utvägar att komma ifrån svårigheterna, så är mänskligheten så beskaffad, att den väljer den lättare vägen framför en besvärligare, även om denna tidigare prövats. Man går icke mot en finansminister, som låter förstå, att man kan komma undan de värsta svårigheterna genom att skjuta upp dem till framtiden. Man går icke mot finansministern och säger: Nej, vi ta på oss allt detta i år, vi lägga hela denna börda på den nuvarande generationen för att följa de gamla sunda statsfinansiella principerna.

Det har dock funnits personer, som icke ha tänkt så. En har varit herr Olsson i Kullenbergstorp, och också jag hör till dem, som i början trodde, att det skulle vara möjligt att utan alltför stora avsteg från de sunda statsfinansiella principerna balansera årets budget. Förutsättningar härför måste dock vara, först, att de anslag, som riksdagen skulle gå att besluta för arbetslöshetens bekämpande, blevo av en helt annan och långt mindre storleksordning än vad de nu ha blivit, vidare att riksdagen skulle ha varit med om att även på den indirekta beskattningens väg taga ut åtskilligt mera än vad den velat, och slutligen, att vi kunnat vidtaga en så kraftig höjning av den direkta beskattningen, att man till sist på dessa olika vägar skulle ha kunnat få in så pass mycket, att vad som sedan skulle återstå att täcka med läne-medel, vore sådana anslag, som enligt gamla finansieringsprinciper skulle hänförs till långtidsamortering, för att använda det populära ord, som nu kommit i svang. Det visade sig emellertid på ett ganska tidigt stadium, att dessa förhoppningar voro omöjliga att realisera. Det visade sig, att det inom riksdagen fanns en majoritet för mycket betydande anslag för arbetslöshetens bekämpande. När man fick klart för sig, att dessa anslag under alla förhållanden komme att närma sig 200 miljoner kronor, var det också givet, att det icke fanns några möjligheter att kunna täcka denna ofantliga summa med skattemedel för att få budgeten att balansera i vanlig ordning. Det var absolut uteslutet. Då hade man ingen annan väg att gå än den, som herr finansministern hade föreslagit. Att man sedan i slutloppet har ansett sig kunna föra över en del av anslagen till den vanliga länebudgeten är en åtgärd, vars berättigande givetvis kan diskuteras. De invändningar häremot, som ha gjorts, sakna icke fog. Men å andra sidan har ju herr finansministern själv annoterat med tillfredsställelse, att man nu även från oppositionens sida vill erkänna, att en hel del av dessa anslag få betraktas som produktiva, kanske med en något vidare tolkning av detta begrepp än den hittills vanliga.

Jag tror icke för min del, att riksdagen begår någon ansvarslös handling, om den gör den uppdelning på längre och kortare amorteringstid, som här skett. Det är icke där, som den stora risken ligger. Jag tror icke heller, att

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

risken ligger däri, att man utsträckt amorteringstiden till fem år. I det avseendet har särskilda utskottet haft tillfälle att höra mycket erfarna personers omdömen, personer, som i allra högsta grad ha ansvaret för den svenska penningpolitiken. Man har från deras håll förklarat, att om amorteringstiden blir fyra eller fem år är icke av någon avgörande betydelse. Det väsentliga är, att riksdagen tydligt markerar sin fasta vilja och beslutsamhet att på kortast möjliga tid betala igen dessa pengar, som vi egentligen skulle ha betalt i år, men som vi icke kunna taga ut av skattedragarna. Nej, det betänkliga ligger naturligtvis däri, att vi här gå in för helt nya principer, vilkas innebörd är, såsom jag framhöll i förrgår och som herr Hamrin här i dag har understrukit, att vi icke balansera årets budget. Allvaret i detta steg har herr finansministern med all önskvärd tydlighet understrukit, och det finns från min sida egentligen ingenting att tillägga annat än det, att när vi nu alla kommit till den uppfattningen, att vi ha gett oss in på äventyrliga vägar, är det allas skyldighet att försöka i fortsättningen göra allt för att vi icke skola fortsätta på dessa, utan att vi fortast möjligt skola komma tillbaka till sunda förhållanden. Jag tror icke, herr finansminister, att man gör det bara genom att säga, att vi ha i år icke vridit åt skatteskraven så mycket, som vi skulle ha kunnat göra, och därför ha vi möjlighet att göra det nästa år och då taga ut litet mera. För min del tror jag, att den riktiga vägen till ett annat år måste vara ett bättre och noggrannare övervägande av vad vårt land verkligen har råd till, vilka möjligheter som stå till buds icke bara för ett enda år utan för en följd av år att finansiera kostnaderna för de ändamål, som vi nu ha debatterat under två dagar. Det är väl på den punkten, som vi framför allt få sätta in våra ansträngningar. Att vi sedan kunna bli tvungna att ta ut ytterligare medel på skattevägen är en sak, som jag ingalunda är främmande för. Jag tror ändå, att vi kunna hälsa med tillfredsställelse — jag är övertygad om att herr finansministern också gör det — att det har varit möjligt att i år komma fram till budgetens finansiering, låt vara på dessa nya vägar, utan att behöva vidtaga en våldsam höjning av skatterna. En dylik skattehöjning måste ju i nuvarande situation ovillkorligen i mycket hög grad bidra till att skärpa depressionen. Det finns väl knappast något, som i en sådan situation som den nuvarande skulle verka så hämmande på all företagsamhet som en stark skattehöjning. Vi få i alla fall i år finna oss uti ganska väsentliga skattehöjningar, och jag befarar, att verkningarna av dessa komma att ge sig till känna i den riktning, som jag här har antytt.

Herr finansministern menade, att det skulle föreligga ett fel eller en inkonsekvens i högerns reservation såtillvida, att vi hade tagit upp siffran 82 miljoner såsom den lånesumma, som på kort tid skulle amorteras, i stället för 107 miljoner, som skulle varit det riktiga. Med anledning härav ber jag få säga, att orsaken härtill ju är den, att vi ansett oss kunna utgå ifrån den summa på 125 miljoner, som utskottsmajoriteten hade upptagit såsom den lånesumma, som enligt finansministerns principer skulle amorteras på kort tid. Vi ha ansett oss kunna göra detta därför, att utskottet icke har gjort någon fördelning mellan utgifter för lång och kort amorteringstid utan endast sagt, att det är en sak, som man får ordna längre fram. Det finns sålunda icke någon sådan uppdelning av de olika anslagen, som herr finansministern skisserade. Jag medger emellertid, att hans uppdelning var riktig, och skulle man strängt följa den och medge, att fördelningen på lång och kort amorteringstid skall ske uteslutande med hänsyn till räntabilitetsmöjligheterna, så kommer man naturligtvis fram till den siffra, som han angav. Vad vi emellertid hållit oss till och vad som naturligtvis icke kan resoneras bort, det är

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

den väsentliga skillnaden i anslagsbeloppets storlek mellan å ena sidan majoritetens och å andra sidan högerreservanternas förslag. Den skillnaden är 43 miljoner kronor, och samma blir skillnaden i det totala upplåningsbehovet. Det kan man icke komma ifrån.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Det är med stor förvåning, som jag nu hör hur herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tycks känna sig litet mörkrädd inför sitt eget förslag. Så läto icke tonerna under t. ex. remissdebatten. Då fanns det frejdigt mod. Då skulle man utan vidare gå fram med stora steg skattevägen och icke vika vare sig till höger eller vänster, utan blott ha det stora målet i sikte. Jag tycker, att när herr statsrådet här har satt sin hand till plogen, så passar det icke alls, att han klagar och uppträder såsom en tvivlare. Skulle vi ha några utsikter att lyckas, tror jag, att det är av vikt att folket ute i landet får veta att upphovsmannen till detta åtminstone själv hade en bergfast tro på det och icke darrade på manschetten, det vågar jag säga.

Jag vill vidare tillägga, att jag finner det utomordentligt egendomligt, när herr statsrådet uppträder såsom en riddare för den gamla finansieringsordningen. Ja, mycket underliga saker får man höra. Herr finansministern har själv dragit försorg om att riva itu denna gamla finansieringsordning, som den föregående talaren sade, att jag var en så stor anhängare av, och vilket jag för övrigt också är. Jag tycker icke att det är mycket i sin ordning, att herr statsrådet nu sagt, att han är en stark anhängare av den gamla ordningen och just därför uttalat sina tvivel och betänkligheter mot vad särskilda utskottet i detta fall föreslagit. Nej, herr statsråd, det är nog så ställt här i världen, att har man sagt a får man också säga b, och följdriktighet fordras ändå i någon mån av svenska statsmän. Eljest kommer det att gå oss illa, och dubbelt illa, när vi stå inför den kritiska situation, där vi stå för ögonblicket.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Ja, herr talman! Det är beklagligt, att det skall vara så svårt att göra distinktioner, som herr Olssons i Kullenbergstorp yttrande visar, att det är. Det är uppenbart, att jag kan anse det vara både nödvändigt och ur vissa synpunkter till och med önskvärt att låna för vissa utgifter, men jag behöver icke därav draga den slutsatsen, att jag kan låna hur mycket som helst och låta bli att betala igen det. Man får icke glömma, att regeringsförslaget var en förening av kravet på att man skulle använda lånevägen och samtidigt kravet på en hastig amortering. Om man då från något håll säger, att när vi nu fick tillåtelse att låna, kunna vi släppa våra reservationer om amorteringstiden; då har man på det hållet dragit en slutsats om regeringens ståndpunkt, som icke är berättigad.

Herr Olsson i Kullenbergstorp har alldeles rätt, när han säger, att, när man börjat ett verk, skall man hålla sin hand vid plogen och icke se sig tillbaka, men han glömde skillnaden mellan två alldeles olika ting, som vid denna upplåning måste beaktas. Upplåningen skall å ena sidan, i den utsträckning som är möjligt, stimulera näringslivet. På den punkten råder inom regeringen ingen som helst tvekan att det är den riktiga vägen. Hur långt den leder, det få vi se. Men det finns också en annan sida av saken, den rent statsfinansiella. Statsfinansiellt sett är det ett avsteg från gamla principer, vilka ha mycket som talar för sig. Ur statsfinansiell synpunkt är det önskvärt, att dessa lån återbetalas så snabbt som möjligt. Det är alltså två ting, som man nödvändigtvis måste hålla isär, när man skall söka bedöma den politik, som regerin-

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

gen slagit in på. Man behöver icke hysa den minsta tvekan om att dessa medel böra upplånas i stället för att tagas ut på skattevägen om man vill stimulera näringslivet. Men man behöver icke heller tveka därom att, när man upptager dessa lån, det ur statsfinansiell synpunkt är önskvärt att de återbetalas på kortast möjliga tid.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag beklagar att jag nödgas polemisera mot herr statsrådets yttrande i dag, men jag kan omöjligt låta sådana uttalanden stå oemotsagda i protokollet som han fällde här i sista stund. Då finansministern här ställer sig på den ståndpunkten, att han för försiktighetens talan och t. o. m. varnar, behöver jag blott hänvisa till vad jag uttalat i remissdebatten. Hade icke regeringen bedrivit saken på det sätt, som den gjort, utan i stället försökt samarbeta med dem, som vilja föra en sund finanspolitik, är jag övertygad om att vi kommit till ett annat resultat. Herr statsrådet frågade, varför jag förordat utgifter av ungefär samma storleksordning. På detta svarar jag blott, att därtill var jag nödd och tvungen. Man har i alla fall här kastat ut mot mig och mina meningsfränder t. o. m. sådana insinuationer, som att vi ville komma statsrådet och hans kamrater till livs därför att de icke tillräckligt gett efter för de anspråk, som man ställt från vår sida. Det är, herr talman, nästan kuriöst att vi få höra, att man söker inhösta medgivanden, som vi gjort, såsom någonting som är så naturligt och riktigt. Ja, visst är det så ifrån den synpunkten sett, att vi ville tillmötesgå så långt det varit oss möjligt.

Jag vill, herr talman, icke taga upp någon debatt, men jag önskar dock tala om för herr finansministern — det kan väl icke anses vara förmätet av mig — att jag för min del räknat efter, huru man skulle kunna finansiera en tilläggsstat av en sådan omfattning som denna. Jag har kommit till det resultatet och gjort upp att lånesumman borde kunna stannat vid 100 miljoner kronor, varav 30 à 40 miljoner kronor skulle amorteras på lång tid och 50 à 60 miljoner kronor på kort tid.

Jag vågar säga, att även under statsrådsansvar skulle jag icke ha dragit mig för att lägga fram en sådan plan. Vi ha emellertid icke ens fått diskutera några möjligheter till finansiering på annat sätt. Det finns ju i överenskommelsen en sådan besynnerlig passus som den, att finansieringen av åtgärderna mot arbetslösheten skall ske till största delen genom upptagande av lån med kort amorteringstid. Det är ju Kungl. Maj:ts proposition nr 2 — d. v. s. överenskommelsen — och den är så mycket starkare än nr 1, d. v. s. statsverkspropositionen, som den i förväg hade majoritet i riksdagen bakom sig. Herr statsrådet har själv sagt, att vi skola låna så mycket som möjligt, och man har icke ens fått undersöka några andra utvägar. Jag vill icke nu ingå på några detaljer, men jag säger fortfarande, att möjligheten att komma ned till en lånesumma av 100 miljoner kronor har förelegat även med nuvarande utgiftssumma. När man emellertid ställts inför ett fait accompli, har det icke varit något annat att göra än att acceptera regeringens och bondeförbundets förslag.

Finansministern var alltjämt försiktig nog att icke svara på, om vi skola fortsätta på samma väg. Gör man det, blir det ju icke kort utan lång amorteringstid. Jag menar, att tänjer man ut och lånar och lånar år efter år för att balansera budgeten, så blir det precis detsamma som att genast lägga in upplåningen i den vanliga statsskulden. Emellertid tror jag icke, att det från olika synpunkter kan vara så lämpligt att vi här inför öppen ridå gå så mycket in på denna sak. Jag kommer ihåg, att jag en gång fick en replik

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

från England, där man sade, att när svenske finansministern talar om dessa saker, bör han komma ihåg, att orden nå utöver Sveriges gränser.

Nej, herr talman, jag ber vördsammast att finansministern icke tar illa upp, om jag slutar med att säga, att finansministern lyckas aldrig övertyga svenska folket om det sunda, det försiktiga och det riktiga i finansministerns politik.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag skall icke förlänga denna debatt, men jag vill framhålla, att den olikhet, som förefinnes mellan mina yttranden i remissdebatten och mina yttranden nu, beror helt och hållet på den, jag vill säga, skillnad i atmosfär, som förefinnes mellan remissdebatten och nu. Då remissdebatten hölls, uttalade man från hela den del av riksdagen, som icke representeras av regeringspartiet och som överhuvud taget yttrade sig, sin alldeles bestämda motvilja och sitt fördömande av att överhuvud taget slå in på lånevägen. Under sådana förhållanden var det alldeles uppenbart, att det var regeringens skyldighet att framhäva, att denna låneväg under de förhandenvarande förhållandena icke blott var den enda framkomliga utan också kunde på olika sätt försvaras, såvida man vid denna upplåning fäste ett bestämt villkor, nämligen den korta amorteringstiden. Det var alldeles uppenbart, att i den situationen måste tyngdpunkten från regeringens sida läggas på att försvara upplåningen, efter som den angreps. Läget nu är ju tvärtom det att man från riksdagsmajoritetens eller hela riksdagens sida har icke bara accepterat lånevägen utan dessutom beslutat sig för att uppmjuka det villkor, regeringen hade fäst vid dessa lån. Det är detta, som har gjort, att man till synes den ena gången måste uppträda för att försvara den ena principen och den andra gången den andra.

Det är alldeles klart, att hade man tagit ut mera skatter i år, så hade man kunnat minska upplåningen. Det är ju helt naturligt. Precis på samma sätt hade en ökning av amorteringssumman inneburit en minskad upplåning.

Om herr Hamrin nu säger, att denna politik har han gått med på icke av fri vilja utan för att gå regeringen till mötes, så har jag ingenting att svara därpå. Jag har faktiskt icke trott, och det var en verklig överraskning för mig att nu få höra, att det icke varit av övertygelse om att de 180 miljonerna äro önskvärda för bekämpande av arbetslösheten, som herr Hamrin anslutit sig till förslaget. Jag hade faktiskt trott, att de, som röstade för dessa 180 miljoner, gillade, att man använde en så stor summa. Är icke detta förhållandet, förfaller naturligtvis min anmärkning, men i så fall hade det varit önskvärt, om vi hade fått reda på i vilken utsträckning herr Hamrin menat, att arbetslöshets hjälp borde ges, liksom även att vi fått reda på de olika utvägar, som han för sin del skulle ha funnit rekommendabla för att täcka detta behov. Jag vill upprepa vad jag sade i mitt andra anförande, att det kan icke vara riktigt, att därför att en regering lägger fram vissa förslag, skall man på den sida, som har andra meningar på så avgörande punkter som denna, undanhålla regeringen och allmänheten de utvägar, som skulle kunna finnas. Jag tror, att vi hade kommit, kanske icke till ett så mycket annorlunda beskaffat resultat, men i alla fall i större enighet till ett resultat, om man från början hade fått diskutera sådana förslag, som herr Hamrin här antydde.

Vad sedan beträffar vårt lands finanspolitik och intrycket av densamma i utlandet, så skall jag bara be att få erinra därom, att vid den världsekonomiska konferens, som pågår just nu, har man bland andra utskott även tillsatt ett, som skall ta upp till allvarligt övervägande just frågan om igångsättandet från det allmännas sida av offentliga arbeten för att genom stora kapitalutlägg stimulera konjunkturen och få i gång en prisstegring. Jag säger icke, att detta

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

innebär en allmän anslutning till en sådan politik, men den har dock vunnit anslutning, som var och en vet, från den nye presidenten i Förenta staterna, den har vunnit direkt anslutning från den nuvarande ministerpresidenten i Frankrike, och den har till och med vunnit ett visserligen tveksamt bifall från den nuvarande finansministern i England, som ju är känd för att på den punkten representera vad man brukar kalla i gammaldags mening mycket försiktiga finansieringsprinciper. Jag tror alltså icke, att man i det fallet behöver frukta, att vårt land skall befinna sig i dåligt sällskap, därför att vi nu, som riksdagen har gjort, väsentligen acceptera regeringens förslag.

Herr Carleson: Herr talman! Jag vill för min del uttala min glädje över att herr finansministern nu har fått tillfälle att just poängtera nödvändigheten för staten att gå fram med försiktighet, sedan man icke kan balansera skattebudgeten på det gamla sättet utan måste anlita lånevägen. Det är ju glädjande, att atmosfären nu har ändrat sig så, att finansministern haft anledning att just vid detta tillfälle poängtera detta.

Jag begärde emellertid ordet på grund av ett tidigare yttrande från herr finansministern. Han sade, såsom naturligtvis är mycket riktigt, att man visserligen hade gjort en avvikelse från vårt gamla sätt att balansera skattebudgeten med skattemedel, men att man genom att gå in för en bestämd korttidsamortering icke hade övergivit själva principen. Ju kortare denna amorteringstid blev, desto mera höll man sig kvar på den gamla fasta marken. Han sade också, såsom ju var riktigt i detta sammanhang, att hade någon haft något förslag att göra, som kunnat ytterligare minska amorteringstiden, så borde vederbörande haft skyldighet att komma fram därmed. Ja, man frågar sig ju då, om icke här under riksdagen varit framme förslag, som skulle kunna ha minskat denna amorteringstid och ökat amorteringssumman. Jag tillåter mig i det fallet att erinra om en debatt, som pågick i lördags natt och som gällde kaffetullen. Där skulle man ha kunnat få en inkomst, som, efter vad man kunde beräkna, skulle ha lämnat icke så litet för en ökning av den årliga amorteringssumman. Nu skulle man kanske kunna säga, att vilken skatt som helst är icke användbar för ändamålet, och det är alldeles riktigt, att partiernas inställning överhuvudtaget är sådan, att det ena reagerar för en sorts skatt mera än det andra. Av de socialdemokrater, som yttrade sig i kammaren vid det tillfället, var det emellertid ingen med undantag av en, som ansåg, att man principiellt skulle ställa sig emot att belägga kaffet med en höjd tull för att därigenom öka inkomsterna. De ville emellertid icke vara med om att göra det i år. Jag tror, att en eller två också direkt sade ifrån, att man måhända måste tänka på det nästa år. Om man intar den ståndpunkten, och om herr finansministern delar den mening, varåt dessa talare gävo uttryck, skulle han ju ha kunnat betrakta detta förslag om ökning av kaffetullen såsom en av de utvägar, som kunde användas för att minska amorteringstiden, vilken det ju är av största vikt att söka hålla så kort som möjligt. För min del skulle jag icke heller tveka att även öka den direkta beskattningen något för att ytterligare få ned amorteringstiden.

Herr Anderson i Norrköping: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag återkommer, men i herr finansministerns senaste yttrande förekom ett par uttalanden, som voro av verkligt anmärkningsvärd beskaffenhet och som, tycker jag, bidro att ytterligare stegra den förväning, som denna debatt ovillkorligen måste framkalla. Debatten måste ju ge det intrycket, att riksdagen i elfte timmen äntligen börjat att komma till insikt om att det är något riskabelt och äventyrligt, som nu har skett. Nu börjar man fråga sig: Ha vi handlat riktigt? Ha vi gått på rätta vägar? Ha vi behandlat denna fråga ur sådana ekonomiska synpunkter, som äro riktiga och försvarliga?

Ang. anslag för offentliga arbeten m. m. (Forts.)

Nu säger herr finansministern, att upplåningen, när den tjänar till att stimulera näringslivet, är riktig och försvarlig. Då är den lycklig. Men ur statsfinansiell synpunkt är den betänklig. Jag kan icke förstå, att ett sådant yttrande kan fällas av en finansminister, som i statsverkspropositionen har utvecklat detta konjunkturstimulansprogram, vilket han nu också i sitt sista anförande något försvarat, och som betonat, att hela vår statliga finanspolitik skall läggas just på denna linje. Då fanns det icke några som helst betänkligheter. Icke heller har man senare under frågans fortsatta behandling i riksdagen hört dessa betänkligheter framföras. Men nu i sista stund, sedan riksdagen i betydande omfattning gått in för detta konjunkturstimulansprogram, kommer finansministern och framhåller dessa statsfinansiella betänkligheter. Jag kan inte finna, att detta går ihop, och jag kan inte heller finna, att det yttrande, som fälldes under remissdebatten, och som statsrådet icke dementerat, angående kommunernas upplåning och Danmarks upplåning hade något annat syfte, än att övertyga den svenska riksdagen om, att det icke var farligt att slå in på den väg, som finansministern nu anvisat.

När herr finansministern återigen understryker, att det varit oppositionens skyldighet att underrätta regeringen och allmänheten om de andra utvägar än regeringsförslagets, som härvidlag funnits, så är den förebräelsen omotiverad. Det är ju dock så, att riksdagen har haft en hel del förslag att behandla, förslag som just tagit sikte på andra finansieringsmetoder än dem, som herr finansministern förordat. När man vidare vet, att finansministern för några veckor sedan bidrog till att förhindra en höjning av kaffetullen, vilken i sin mån varit ett verksamt medel att hålla lånesumman nere, blir man verkligen icke imponerad av sådana invändningar.

Jag skulle slutligen vilja fråga: Vad tänker finansministerns nya bundsförvanter inom bondeförbundet om detta? Jag förmodar, att herr Pehrsson i Bramstorp nästa år är beredd att hjälpa finansministern i den brydsamma situation vari han tydligen kommer.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman!

Jag nämnde ingenting i argumenteringen rörande kommunernas och Danmarks budget helt enkelt därför, att det är riktigt, att jag argumenterat för, att man kan låna på relativt lång tid för en del av dessa ändamål, då de innebära kapitalutlägg av vanligt slag. Detta har ju också erkänts utav utskottet. Men därav följer icke, att man — innan man kunnat lägga upp en budget uti vilken man klarat ut i vilken takt och med vilka summor man skall amortera olika slags lån — i detta ögonblick kan vara beredd att skjuta undan kravet på en snabb amortering.

Jag skulle i fråga om mitt första yttrande, som framkallat denna debatt, endast vilja understryka, att det, såsom jag uttryckligen framhöll, icke var avsett att avråda från att gå den väg, som utskottet nu föreslagit. Jag ville endast — då det i detta utlåtande fanns vissa ansatser till att skjuta undan det allvarliga i denna fråga — erinra om, att denna allvarliga sida finns.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen därå givna proposition biföll kammaren utskottets hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Hamrin.

§ 4.

Ang. förordning om kvarlätenskaps-skatt m. m.

Härefter föredrogs särskilda utskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kvarlätenskapskatt m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; och yttrade därvid

Angående förordning om kvarlåtenskapsskatt m. m. (Forts.)

Herr **Kilbom**: Herr talman! Det är väl lönlöst att i riksdagens elfte timme till någon grundligare debatt upptaga en än så viktig fråga, såsom förhållandena nu äro. Det är dock en underlig arbetsordning, som riksdagen härvidlag tillämpar. Jag har nu förstås det intrycket, att skulle en arbetarkongress, som herrarna ju mästra ibland, organiseras så här dåligt, så här huller om buller som fallet varit med riksdagens arbete de sista veckorna, så skulle ledningen för den kongressen jagas i väg. Det är ju nog så typiskt, att de viktiga frågorna komma vi till nu, när de ledamöter av riksdagen som bo ute i landet bildligt talat stå med ena foten ute på gatan och med kappsäcken i hand och med den andra här i kammaren.

Men det är inte bara detta som är en smula underligt, utan det är också rätt underligt, att vi i förrgår började en remissdebatt uti frågor, vilka riksdagen delvis tidigare avgjort. Jag undrar, om man icke i all vördsamhet — då man inte har den höga äran att få delta i det förberedande arbetet — skulle kunna ha rätt att hemställa till de visa män, som organisera utskottsarbetet och annat, att de ta under övervägande att till ett kommande år organisera saken en smula bättre. Jag har, herr talman, velat säga detta dels som uttryck för vad jag och mina partikamrater anse, och dels som uttryck för vad de anse, vilka gå omkring och mumla här i bänkarna utan att våga säga ut sin mening.

Vad nu beträffar det föreliggande förslaget om kvarlåtenskapsskatt, så är det ju som sagt omöjligt att kunna ordentligt debattera denna så viktiga sak i denna situation.

Redan då regeringens proposition framlades, tilläto vi oss framföra den meningen, att de däri föreslagna bestämmelserna voro i allra högsta grad otillfredsställande, otillfredsställande med hänsyn till de medelsbehov, som då voro anmälda och nu äro beslutade, men otillfredsställande också med hänsyn till motsvarande lagstiftning i en rad andra länder. Under remissdebatten tillät jag mig framhålla, hurusom i England exempelvis motsvarande beskattning är långt starkare än vad fallet är här i Sverige. Det sades då i något sammanhang ifrån ett par håll, att det nog skulle vara lämpligt att i det kommande utskottsbetänkandet få jämförande siffror från åtminstone de mest markanta länderna. De siffrorna saknas, som herrarna se, i det föreliggande utskottsbetänkandet. Jag vet inte, om skälet är, att man i utskottet icke haft tid att få dem med eller om man helt enkelt icke har vårdat sig om att ge riksdagens ledamöter jämförelsematerial för deras ståndpunktstagande, eller om man måhända bland dem som dirigerat utskottet ansett det politiskt oklokt att tillhandahålla riksdagens ledamöter den skattelagstiftning, som gäller på detta område icke minst exempelvis i England.

I anledning av propositionen väcktes från vårt håll en motion, som delvis återfinnes på sid. 14 i utskottsbetänkandet, med detaljerat förslag till skattesatser. Nu har emellertid utskottet ansett sig så långt ifrån kunna tillmötesgå i motionen anförda synpunkter, att det icke ens ansett sig kunna acceptera regeringens förslag oförändrat utan, såsom känt är, högst avsevärt försämrat till och med det.

Jag införskaffade i höstas uppgifter om de engelska skattelagarna i här ifrågavarande fall. Jag beklagar, att tiden och situationen i övrigt icke medger att punkt för punkt visa upp hur ofantligt mycket mer man här i Sverige slår vakt om kapitalet till och med i den form, som går under rubriken kvarlåtenskap, än vad fallet varit i England även under tider med borgerliga regeringar.

Uti förevarande situation återstår intet annat, herr talman, än att med stöd av vad jag sålunda anført och med stöd av icke minst den debatt, som nyss har förts här i kammaren och icke minst av det inlägg som därunder gjordes

Ang. förordning om kvarlåtenskapsskatt m. m. (Forts.)
 av särskilda utskottets ordförande herr Hamrin — uti vilket han slog vakt om statens finanser och framhöll nödvändigheten av, att man icke belastade kommande släkten med utgifter för åtgärder, som voro mer eller mindre för dagen — med stöd av den debatt, som nu i protokollet kommer att stå alldeles omedelbart före det ärende, uti vilket vi nu skola fatta beslut, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den utav oss väckta motionen.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen II: 390; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av särskilda utskottets utlåtande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till avskrivning av visst i fonden för förslag till statsverket ingående lånekapital blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

*Ang. viss
 utfästelse
 gentemot
 Stockholms
 Enskilda
 Bank.*

Å föredragningslistan var härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank.

I en till riksdagen avlåten, den 15 maj 1933 dagtecknad proposition (nr 256) hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att, med godkännande av grunderna för en i statsrådsprotokollet angiven, mellan svenska staten, Stockholms Enskilda Bank och Sovjetunionen träffad uppgörelse, bemyndiga Kungl. Maj:t att å svenska statens vägnar gentemot Stockholms Enskilda Bank iklåda sig vissa i nämnda statsrådsprotokoll omförmälda förpliktelser.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

1) av herrar *Johan Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Petrén*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Ward* och *Isacsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med godkännande av grunderna för en i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden den 15 maj 1933 omförmäld uppgörelse, bemyndiga Kungl. Maj:t att å svenska statens vägnar gentemot Stockholms Enskilda Bank iklåda sig vissa i nämnda statsrådsprotokoll angivna förpliktelser;

2) av herrar *Kvarnzelius*, *Jeppsson* och *Karl A. Andersson* utan angivet yrkande.

Efter föredragning av utskottets hemställan lämnades ordet på begäran till

Herr **Törnkvist** i Karlskrona, som anförde: Herr talman! Det framkallar utan tvivel en underlig känsla, att en statsutskottshalva, som består av 12 ledamöter, mot den andra halvans 12 ledamöter icke allenast föreslagit avslag å Kungl. Maj:ts förslag i detta ärende utan jämväl gjort detta med en motivering, som faktiskt omöjliggör för kammarens ledamöter att förstå var-

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
för den utskottshalva, som nu segrat i lottdragningen, har intagit den ståndpunkt den gjort.

Det är uppenbarligen icke tillräckligt, herr talman, att såsom huvudmotiv för avvissandet av ett ärende av denna viktiga beskaffenhet säga, att den föreslagna uppgörelsen måste ingiva utskottet allvarliga betänkligheter. Man måste förutsätta, att då hans excellens ministern för utrikes ärendena framlägger ett förslag i ett ärende av denna beskaffenhet, han därvidlag icke skulle givit befogad anledning till, att en delegation som statsutskottet skulle kunna hysa allvarliga betänkligheter med avseende å ett bifall till vad han sålunda föreslagit. Det torde icke vara tillräckligt för utskottets häft att försvara sig med, att ärendets beskaffenhet icke möjliggör en mera ingående motivering, ty om regeringens förslag i och för sig måste anses vara acceptabelt, då är det högst betänkligt att fälla detta med ett resonemang, inför vilket alla ledamöter här i kammaren måste stå som frågetecken och undra, vad utskottet menar med, att förslaget till uppgörelse inger allvarliga betänkligheter. Strängt taget ligger ett sådant sätt att resonera uti ett viktigt ärende bra nära insinuationens gräns. Man räknar med, att de allvarliga män och kvinnor, som tillhöra riksdagen, egentligen icke ge sig ut på det äventyret, att de fatta ett beslut, varom en delegation som statsutskottet anser, att det måste inge allvarliga betänkligheter. Redan den saken, herr talman, inger mig allvarliga betänkligheter att överhuvud taget reflektera på att följa statsutskottets mening i det här stycket och avslå Kungl. Maj:ts förslag. Gentemot den positiva ståndpunkt statsutskottet i sin motivering intar, nämligen att enligt dess mening ett avgörande på rättslig väg beträffande det guldparti, varom här är fråga, bör ske, står det faktum, att hans excellens utrikesministern uppenbarligen funnit, att denna väg är minst sagt uppenbarligen tvivelaktig, och att säkraste vägen att finna en lösning på denna gamla tvistefråga är, att man går uppgörelsens väg, att man säkerställer de olika parterna genom en överenskommelse, som kan föra denna fråga ur världen.

Vad gäller nu detta ärende? Jag skall be att i all korthet få skissera detta. Jag antar, att hans excellens utrikesministern senare kommer att mera ingående klarlägga spörsmålet. Saken är den, att för sexton år sedan deponerades i Stockholms enskilda bank eller i dess vård ett guldparti till ett värde av 5 miljoner rubel. Det har för närvarande ett värde i svenskt mynt av 14 miljoner. Detta guldparti ligger således obrukbart på något ställe. Rätter ägare till detta guldparti har egentligen icke otvetydigt anmält sig. Partiet ligger där oanvänt. Det kan inte användas, det kan inte evalveras i pengar. Det kostar bara pengar att förvalta det och att ha uppsikt över det. Det finns där det finns. Uppenbarligen vill vår östra granne göra gällande, att det är vår östra grannes tillgång, men otvivelaktigt är det så, att ett sådant anspråk knappast med fog kan resas. Svenska staten har icke heller någon äganderätt till detta parti och ej heller Enskilda banken, som ju allenast har mottagit detta guldparti i sin vård.

Om det nu förhåller sig så som hans excellens utrikesministern säger — en uppfattning, mot vilken man uppenbarligen icke kan rikta någon invändning eller något jäv — att något slutligt avgörande på rättslig väg av denna fråga icke torde vara att förvänta, då betyder ett godkännande av statsutskottets avslagsyrkande allenast, att guldpartiet ligger kvar oanvänt där det ligger, och att det endast kommer att försäkra utgifter för förvaltaren. Utskottet rekommenderar med andra ord detta ärendes överförande i dödvatten, när utskottet säger, att äganderätten bör prövas. En sådan ståndpunkt leder enligt utrikesministerns förklaring till, att en sådan prövning sannolikt inte

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
kan komma till stånd, och det är väl ändå, måste man säga, en egendomlig rekommendation från statsutskottets sida.

Jag var inne och hörde en del av debatten i första kammaren, då någon sade, att guldet ligger där det ligger, det rostar inte. Men det bör väl dock sägas på tal om guld, att guld är guld, och att det har värde endast under vissa förutsättningar. En guldklump placerad på ett visst ställe har de facto inte mer värde än en granitbit. Kungl. Maj:ts förslag avser nu att göra denna i sexton år liggande guldklump levande, att föra den från bankvalvet ut i det levande livet. Innebörden av Kungl. Maj:ts förslag och avtalet är ju den, att de miljoner detta guldparti representerar skulle fördelas mellan svenska staten, Sovjetunionen och Enskilda banken på sätt som närmare anges i det av departementschefen uti utskottets utlåtande intagna uttalande.

Jag tillåter mig, herr talman, att såsom ledamot utav den avdelning i statsutskottet, som avstyrkt detta förslag, få uttala den bestämda uppfattningen, att riksdagen saknar bäriga grunder och bärig anledning att avvisa eller avslå detta förslag till guldpartiets användande, som Kungl. Maj:t här framlagt, och jag hemställer därför, herr talman, att utskottets förslag måtte avslås och bifall lämnas till den reservation, som är fogad vid utskottsbetänkandet utav herr Johan Nilsson i Malmö m. fl.

Vidare yttrade:

Herr Holmgren: Herr talman! Det guldparti, om vilket vi skola diskutera, ligger deponerat i Stockholms enskilda bank. Sovjetregeringen har, som vi litet var hört, vid upprepade tillfällen gjort framställningar att få detta guldparti sig tillställt och har därvid gjort gällande, att depositionen skett för ryska statens räkning och att det är ryska staten, som är rätt ägare till guldpartiet. Men i denna fråga har hans excellens herr utrikesministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet utan någon som helst motivering resolverat, att något slutligt avgörande på rättslig väg av denna fråga icke är att förvänta. Nu har statsutskottet hängt upp sig på detta uttalande och för sin del ansett, att förrän det är klarlagt, huruvida något avgörande på rättslig väg kommit till stånd, är intet vidare att göra åt saken, och riksdagen bör icke taga befattning med densamma. Nu är det emellertid klart, att en sådan här fråga är av ganska komplicerad art och kan ses ur många olika synvinklar. Hans excellens herr utrikesministern har ju för sin del kommit till den uppfattningen, att den svenska statens intressen skulle vara betjänta med, att detta guld skulle kunna ställas till den svenska statens fria disposition, och har för den skull inlett förhandlingar dels med Stockholms enskilda bank och dels med Sovjetunionens representation i Stockholm för att kunna åstadkomma ett avtal eller, rättare sagt, två avtal, som stå i samband med varandra.

Genom det ena, avtalet med Stockholms enskilda bank, avser hans excellens att kunna få en överenskommelse till stånd, varigenom Enskilda banken ställer guldbeloppet till statens fria disposition. Genom det andra, avtalet med Sovjetunionen, avser man att kunna få en förlikning, som tar hänsyn dels till Sovjetunionens framställda men icke till fulla styrkta krav på guldpartiet och dels till vissa svenska statens — icke svenska medborgares — krav gentemot Sovjetunionen. Genom detta avtal skulle Stockholms enskilda bank få ett belopp av 4,069,000 kronor, som skulle vara en ersättning för de fordringar, som Enskilda banken anser sig hava på ryska staten. Av det återstående beloppet skulle fem och en halv miljon lämnas till Sovjetunionens fria förfogande, under det att återstoden skulle stå till svenska statens fria förfogande.

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)

Men i det avtal, som skulle komma till stånd mellan svenska staten och Enskilda banken, finnes därjämte den klausulen, att svenska staten emellertid skall ansvara för de krav, som från andra håll kunna resas i fråga om äganderätten till hela partiet, sålunda att svenska staten skulle få fyra och en halv miljoner men bliva ansvarig för bortemot 10 miljoner.

I den gjorda överenskommelsen saknar jag emellertid en fjärde part, som tydligen haft en alldeles för svag stämning för att vid denna stora uppgörelse, när tre mäktiga potentater: Sovjetunionen, svenska staten och Stockholms enskilda bank skola dela rovet, kunna göra sin späda stämning gällande. Det är de massor av svenska medborgare, som hava klara fordringar på ryska staten därigenom, att deras tillgångar vid revolutionen blevo nationaliserade. Det är klart, att i samband med en revolution blir det nya lagar. Och sådana lagar hava stiftats i Ryssland, som omöjliggöra för de enskilda svenska medborgarna att utfå sina ägodelar. Det är sålunda för dessa svenska medborgare uteslutet att kunna vid rysk domstol föra någon återvinningsstämning med utsikt till framgång. Men å andra sidan synes det också, att döma av hans excellens uttalanden till statsrådsprotokollet, vara tämligen små utsikter för ryska staten att vid svensk domstol kunna göra sina anspråk på guldet gällande. Under sådana förhållanden synes det mig vara en riktig tankegång, som hans excellens varit inne på, när han varit inne på tanken att åstadkomma en förlikning. Ett sådant förfaringssätt bör åtminstone kunna övervägas.

De allvarliga betänkligheter, som herr Törnkvist här uttalade gentemot statsutskottets hemställan om avslag, hänga samman med det, att från vår sida, när vi yrkat avslag, hänger denna vår ståndpunkt starkt samman med den uppfattningen, att vi icke anse, att de svenska intressena hava blivit tillräckligt tillgodosedda i det avtal, som här ifrågasättes. Det är ju uppenbart, att man icke kan ålägga Enskilda banken att lämna ut något guld. Den har guldet och sätter upp sina villkor för att lämna det ifrån sig. Vilja vi lösa denna fråga, få vi naturligtvis också finna oss i de villkor, som sättas. Och det synes mig då, att jag har intet att erinra mot att staten övertar 9.5 eller bortemot 10 miljoner kronor på villkor, att Enskilda banken får 4 miljoner kronor och 69,000 kronor därtill. Men om vi skulle acceptera det avtal, som är avsett att komma till stånd mot Sovjetunionen, har väl också Sverige givit vid handen, att det finnes ett visst fog för de krav, som Sovjetunionen framställt i fråga om detta guld. Men under sådana omständigheter synes mig en förlikning icke vara rimlig, med mindre än att också den ryska Sovjetunionen kommer med medgivanden åt vårt håll, alltså medgivanden i fråga om de nationaliserade egendomar i Ryssland, som ostridigt enligt svensk lag tillhöra svenska medborgare. Om man nu skulle göra denna överenskommelse med Sovjetunionen, undviker man visserligen alla de obehag, som man kan hava på grund av detta oreglerade mellanhavande med sovjetregeringen. Men kvar står olöst frågan om svenska undersåtars förluster i anledning av nationaliseringen i Ryssland, och de kraven stå kvar med skärpt styrka. Det är ju uppenbart, att rysslandssvenskarna måste känna det synnerligen smärtsamt, när de se, att dessa tre potentater dela rovet men de själva få intet för sina berättigade krav. Vore det icke i alla fall lämpligt och riktigt, att man i detta sammanhang också löste frågan om rysslandssvenskarnas krav, så att man genom att lösa båda dessa frågor samtidigt kunde göra slut på det verkligt starka irritationsmoment, som ligger i dessa svenska undersåtars krav på Ryssland? En rimlig överenskommelse vore enligt min mening, att man, såsom den föreslagna överenskommelsen innebär, ger ett visst medgivande åt Sovjetunionen och ställer till dess förfogande fem och en halv miljoner kronor men med det uttryckliga villkoret, att detta belopp får stanna kvar i Sverige

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
och komma såsom avräkning eller måhända till och med såsom kvittning på alla de enskilda svenska kraven på den ryska staten.

Om Eders excellens icke kan åstadkomma en överenskommelse i sådan riktning, så synes det mig vara lika så gott, att guldet får ligga till sig. Det tager ingen skada där det ligger. Det förtäres varken av mal eller rost.

Jag har här nu upprepade gånger talat om de förluster, som svenska medborgare lidit på grund av nationaliseringen i Ryssland. Jag har liksom understrukit ordet »nationalisering». Efter den ryska revolutionen fanns det mellan 600 och 700 svenska fordringsägare, som ställde upp anspråk på belopp mellan 300 och 700 miljoner kronor. Man kan inte fixera det så noga. Men en stor del av dessa fordringar utgjordes otvivelaktigt av svenska affärsföretags krediter, som de beviljat i Ryssland. Sådana fordringar kunna naturligen icke rimligtvis bliva föremål för något slags mellanhavande med svenska regeringen. De, som hava gjort sådana förluster, få naturligtvis taga sina risker, liksom alla människor, som göra affärsförluster. Men vi hava en grupp av vid pass 350 personer för närvarande i landet, som till det mesta eller åtminstone till en stor del utgöres av småfolk. De hava under sitt pionjärarbete i Ryssland för svenska affärsförbindelser och svensk industri i det land, där de utfört sitt arbete, lagt ner sina besparingar. Så kommer nationaliseringen genom en ny lag, som förklarar äganderätten upphävd. Och ryska staten stryker åt sig alla deras besparingar. De stå fullkomligt utblottade. Dessa 350 personer hava en sammanlagd fordran av 26 miljoner kronor. Det är endast till en del förluster på grund av nationaliseringen. Vi hava vidare familjen Nobels krav på 26 miljoner kronor, ensamt den fordringen. Och slutligen hava vi en hel del förut förmögna människor, som nu äro ruinerade. Deras krav uppgå tillsammans till 12—13 miljoner kronor.

Nu är det uppenbart, att från de svenska statsmakternas sida har icke detta uteslutande betraktats på avstånd, utan man har vidtagit åtgärder. 1931 skrev ju riksdagen till Kungl. Maj:t och begärde en utredning. I denna skrivelse framhåller riksdagen bland annat, att det är riksdagens förvissning, att de svenska myndigheterna icke skola underlåta att begagna varje tillfälle att i denna angelägenhet söka uppnå det för ifrågavarande svenska medborgare bästa möjliga resultatet. Jag tycker, att det är en viss anledning att åtminstone friska upp minnet av vad riksdagen den gången begärde. I denna skrivelse begärde riksdagen en utredning efter vissa linjer, och riksdagen slutade med att framhålla, att i samband härmed bör också ett fastställande ske av rysslandssvenskarnas i varje särskilt fall genom nationaliseringen våldade förluster.

Denna utredning har nu blivit verkställd av så vederhäftiga personer som herrar Marks von Würtemberg, Ekeberg och Forssner. Men något fastställande av de rysslandssvenskarna i varje särskilt fall genom nationaliseringen våldade förluster har icke kommit till stånd. Nu vill det förefalla mig i hög grad önskligt, att denna utredning verkligen kommer till stånd, så att man blir i tillfälle att exakt angiva de krav, som verkligen stå sig inför vilken svensk domstol som helst. Riksdagen har också begärt att få denna uträkning, men ännu har den icke fått den. Jag vill därför påminna om den. Är det så, att vi icke hava att förvänta något sådant, borde vi dock få veta skälen till att vi icke få svar på den fråga, som vi begärt få besvarad.

Sedan denna undersökning blivit gjord, skall jag för min del vara med om, att vi göra en överenskommelse med Sovjet, en överenskommelse, som blir av sådan beskaffenhet, att alla de gamla mellanhavandena mellan Sverige och Ryssland kunna bliva reglerade, så att inga obehövligen irritationsmoment kvarstå. Ty det är väl otvivelaktigt så, att lösa vi frågan på det sätt, som

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
hans excellens herr utrikesministern tänkt sig, kvarstår med ökad styrka det irritationsmoment, som ligger i att de svenska medborgarnas berättigade krav på intet vis blivit beaktade. Jag tror, Eders excellens, att en slutgiltig lösning av denna fråga skulle på ett bättre sätt än den nu föreslagna överenskommelsen kunna tjäna det arbete för mellanfolklig förståelse, som i våra dagar torde nätt upp vara en statsmans viktigaste uppgift.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman, mina herrar! Jag anser mig böra lämna några upplysningar i denna kammare liksom jag gjort i första kammaren rörande vad som förekommit i detta ärende, liksom jag vill ingå på några av de argument, som utskottets ärade representant nyss här framförde.

Det framgår ju av utskottets utlåtande, att statsutskottets majoritet rekommenderar kammaren att intaga en passiv hållning och avvakta det rättsliga avgörande i denna fråga, som enligt utskottets mening bör komma till stånd.

Den talare, som nyss här företrädde statsutskottets majoritet, gjorde gällande, att han stod på denna ståndpunkt, ehuru jag icke riktigt kunde sammanföra den med hans senare under anförandet upprepade gånger dokumenterade villighet att acceptera den andra linjen, den som jag för min del från början ansett vara den riktiga, nämligen en förlikningsuppörelse. Jag konstaterar sålunda, att herr Holmgrens uppfattning i varje fall icke är den uppfattning, som har framlagts i statsutskottets betänkande. Där heter det: »Enligt utskottets mening bör ett avgörande beträffande äganderätten till guldpartiet sökas på rättslig väg, något som hittills icke synes hava skett.»

Jag konstaterar i detta hänseende, att det har förlupit 15 år sedan detta guldparti inkom i landet, och någon rättegång har under dessa 15 år icke ägt rum. Det är på grundval av detta faktum, som jag har sagt i propositionen, att något slutligt avgörande på rättslig väg av denna fråga torde icke vara att förvänta. Och med den kännedom jag har om frågan vidhåller jag detta yttrande här i kammaren.

Jag befarar, att man väntar förgäves. Nu vill jag dessutom påpeka, att statsutskottets fingervisning här om ett rättsligt avgörande måste ju adressera sig till en annan adressat än den svenska regeringen. Det står icke i min makt, herr Holmgren, att åstadkomma denna frågas prövning inför domstol. Jag frågar, huru statsutskottets majoritet tänkt sig, att denna rättsliga prövning skall åstadkommas. Det, som ligger naturligt till hands, är givetvis, att den part, som ända sedan 1918, strax efter sedan guldpartiet inkommit i landet, gjort anspråk på att få ut detsamma, nämligen Sovjetregeringen, stämmer till domstol här. Men, mina herrar, det står varken i den svenska regeringens eller i det svenska statsutskottets makt att härvidlag ge någon fingervisning. Jag konstaterar det faktum, som föreligger, att på 15 år har sovjetregeringen icke ansett sig, av skäl som det icke tillkommer mig att bedöma, hava anledning eller böra åstadkomma en rättegång i saken. Det är sålunda en fiktion, som man här ställt upp, då man talat om att det skall sökas ett avgörande på rättslig väg.

Nå, men om statsutskottet nu finge sin vilja fram och det bleve ett avgörande på rättslig väg, då kan ett av två fall inträffa. Det ena är, att Sovjetunionen, som gjort anspråk på guld, vinner processen. Då har ju banken

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
bara att lämna ut guldpartiet, och hela beloppet tillfaller den, som har blivit tilldömd äganderätten, naturligtvis frånsett kostnader och fordringar, som kunna göras gällande i detta sammanhang. Vad beträffar herr Holmgrens här framförda varma önskemål om att detta guldparti skulle kunna användas för att tillgodose rysslandssvenskarnas intressen vill jag fråga: huru mena herrarna i statsutskottet, att detta skulle kunna ske, därest en domstol tilldömer Sovjetunionen äganderätten? Det andra fallet är, att domstolen finner, att kravet icke är behörigen styrkt. Och vad inträffar då? Har man då klarlagt äganderättsfrågan? Nej, ty det är ingalunda så, att en domstol har någon skyldighet att avgöra, vem som är ägare till detta guldparti. Det finns ingen skyldighet för någon domstol att avgöra en sådan sak. En domstol har bara att pröva, därest någon kommer och påstår sig vara ägare, huruvida detta kan styrkas tillräckligt, och om så icke är fallet, ogillas kravet. Då vet fortfarande ingen, vem som är ägare, och följaktligen befinner man sig sedan i samma belägenhet som den, i vilken statsutskottets majoritet har förklarat, att det föreligger så allvarliga betänkligheter, därför att man icke fått en rättslig prövning av saken. Det är ju nämligen så — somliga kunna säga tyvärr, somliga säga kanske lyckligtvis — att äganderätten är evig. Även den anonyma äganderätten är av denna karaktär. Den kan sova under ett hundratal år, under det detta guldparti så småningom äter upp sitt eget värde genom förvaringsavgiften — vilket visserligen tar en ganska lång tid — tills det någon gång kommer en man med ett papper och kan visa, att här är rätter ägare. Det är ett sådant läge, som man har att räkna med i detta fall. Och det är därför, som jag hyst den meningen, att detta är ett ärende, som icke ägnar sig i första hand för ett rättsligt avgörande utan i stället för en förlikningsuppörelse. Det är lyckligtvis på det sättet, att man icke i sina inbördes mellanhavanden alltid är beroende av att en domstol skall döma i ett mål. Vi skulle väl ha det ganska besvärligt ställt, i fall vi icke kunde reda ut någonting utan domstols prövning. Livet finner naturligtvis andra medel för att klara ut en sådan sak. Och det naturliga medlet är en förlikning mellan de intressen, som här närmast komma i fråga.

Jag vill nämna några ord om dessa olika intressen. Vad banken beträffar bör det vara känt för kammaren, att vad det här gäller är, att banken skall få ersättning dels för kostnaderna för guldets förvaring och dels för sådana fordringssaldon, som uppkommit vid tiden för denna gulddepositions verkställande och under tiden närmast därefter. Banken har fått guldpartiet såsom deposition, och det har upplysts mig, att man under sådana förhållanden icke ansåg det vara någon risk att låta det uppkomma ett fordringssaldo gentemot de vederbörande, som verkställde depositionen, eftersom man hade gullet. I den situationen har banken hela tiden befunnit sig, och den anser sig fortfarande vara i det trygga läget, att kommer det någon och styrker sig vara deponent, så anser sig banken kunna göra gällande mot denne rätte innehavare de fordringar, som vid denna tidpunkt hava uppkommit. Regeringens avtal med banken är grundat på att man godtar denna uppfattning från bankens sida och de villkor, som härvidlag ställas, för att ett avtal skall kunna göras mellan banken och staten.

Vad statens intressen beträffar, så äro i avtalet särskilt berörda fordringsanspråk från Röda korset och statens järnvägar från den tid, då invalidtransporterna gjordes. Att dessa fordringsanspråk äro särskilt nämnda beror därpå, att man förhandlat om dessa ting tidigare mellan svenska och sovjetryska regeringarna. De äro nämnda i 1924 års handelsavtal, där det finnes angivet, att det skulle föras förhandlingar på diplomatisk väg om dessa ting. Sådana förhandlingar hava även ägt rum, och vid dessa hava de svenska fordringarna

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
ställets i samband med de anspråk, som sovjetregeringen har på guldpartiet i Stockholms Enskilda bank. Det är följaktligen mycket naturligt, att man vid en uppgörelse om denna sak reglerar dessa anspråk, som från sovjetrysk sida icke äro bestridda. Sedan har staten andra anspråk, som jag tyckt, att det vore i sin ordning att söka få täckta i detta sammanhang genom en direkt uppgörelse med sovjetregeringen. Där är det fråga om anspråk, som icke äro erkända av sovjetregeringen. Men det är ju givet, att i ett förlikningsavtal av denna beskaffenhet kan man ju åstadkomma en uppgörelse, utan att man behöver gå in på de principiella spörsmål, som redan vållat så stora svårigheter vid andra förhandlingar mellan Sovjetunionen och Sverige rörande ersättningsanspråken. Det har ju också framgått av resultatet, att genom denna uppgörelse kan man täcka gamla statsfordringar till ett belopp av 4.5 miljoner kronor eller kanske 5 miljoner kronor. Det är beroende på guldpriset, vad det till sist kan komma att bli. För min del anser jag ju, trots att den svenska riksdagen har i dessa dagar rört sig med så pass många miljoner, att detta är ett belopp av den storleksordning, att man bör betänka sig ett ögonblick, innan man går förbi med den kalla gest som statsutskottsmajoriteten, då den bara säger, att den här saken kan få anstå.

Sedan är det fråga om andra svenska intressen i Ryssland. Herr Holmgren talade ju mycket varmhjärtat om dessa svenska fordringsanspråk av olika art. Jag har ingen anledning att ingå i någon som helst diskussion med honom om den saken. Jag bara undrar, vilken hans mening var om sammanhanget mellan dessa 700 miljoner kronor i svenska fordringsanspråk och den fråga, det här gäller. Jag undrar, om meningen var den, att det här guldpartiet skulle användas såsom ett slags gemensam tillgång för alla dem, som hava anspråk i Ryssland, och bli föremål för något slags arvskifte efter en uppgörelse med Sovjet. Det föreföll mig, som om det var någonting sådant, som herr Holmgren var inne på, då han mot slutet av sitt anförande undrade, om icke utrikesministern kunde åtaga sig att göra ett annat avtal, som var lagt på det sättet, att Sovjet visserligen fick 5.5 miljoner kronor till sin fria disposition men med förbindelse att låta dem ligga här i landet såsom avräkning på de fordringsanspråk, som voro nämnda. Jag måste meddela kammaren, att i varje fall kan icke jag åtaga mig att göra ett sådant avtal. Jag har gjort det avtal, som jag anser mig kunna göra i denna sak, och det är för kammaren bara att säga ja eller nej till detta avtal utan några spekulationer över, huruvida det finns möjlighet att göra ett avtal av någon helt annan typ.

Eftersom herr Holmgren talade så mycket om Rysslands-svenskarna, vill jag passa på att säga, att min avsikt är att, sedan detta ärende blivit föremål för kamrarnas beslut, föredraga för Kungl. Maj:t både det kommittéutlåtande, som föreligger från den av herr Holmgren nämnda kommittén, och det yrkande, som är framställt från Rysslands-svenskarnas sida angående en utredning. Det är det enda uttalande, som jag vill i denna sak göra här i kammaren.

Det som kammaren måste vara fullt på det klara med, då den går att besluta i denna fråga, är, att det föreligger ett tråkigt misstag i den uppfattning, som jag nu finner, att även herr Holmgren framfört, nämligen att, om kammaren följer statsutskottet, så kan ingenting annat hända, än att guldpartiet ligger kvar. Jag ber kammarens ledamöter att läsa, vad som står i detta lilla papper. Det framgår av detsamma, att det har förekommit förhandlingar i denna fråga utan statens medverkan tidigare. Nu sker det en triangelförhandling mellan banken, Sovjet och staten. Vad som händer, sedan kammaren eventuellt har avslagit den kungl. propositionen, det svarar icke

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.) jag för. Men kanske att statsutskottets majoritet vill vara vänlig att ställa en garanti för att det finns någonting att förhandla om i denna affär nästa år. Jag tror, att kammaren gör klokt i att betänka denna mycket nära till hands liggande möjlighet.

Under de förhållanden, som föreligga, har jag för min del ansett mig kunna tillstyrka hos Kungl. Maj:t bägge de avtal, med banken och Sovjetunionen, som det här är fråga om. Och jag rekommenderar med stort lugn andra kammaren att ansluta sig till den meningen genom att bifalla den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Malmö m. fl.

Herr Jeppsson: Herr talman! Vid föreliggande statsutskottsutlåtande finns en blank reservation antecknad av herrar Kvarnzelius och Andersson i Djursholm samt undertecknad. Jag skall därför be att endast med ett par ord få meddela, varför jag finns där såsom reservant.

Saken var den, att vid ärendets behandling inom statsutskottet framfördes det starka betänkligheter emot den utfästelse, som staten här skulle åtaga sig gentemot Stockholms enskilda bank. Jag förklarade för min del, att om jag icke kunde få tillfyllestgörande förklaringar över vad denna utfästelse innebar om de risker, som den kunde medföra för svenska staten, så ansåg jag mig vid voteringen i statsutskottet icke kunna använda min röst för bifall till den kungl. propositionen. Dylika tillfyllestgörande förklaringar kunde icke erhållas inom statsutskottet, och därför nödgades jag i likhet med mina medreservanter vid voteringen nedlägga min röst men anmälde blank reservation för att därmed hålla vägen öppen för att efter eventuellt erhållna tillfyllestgörande förklaringar kunna ansluta mig till den kungl. propositionen.

Nu skall jag, herr talman, icke bliva mångordig i denna fråga utan kort och gott förklara, att jag nu har erhållit upplysningar, huvudsakligen genom det utmärkta, klarläggande anförande, som hans excellens herr utrikesministern nyss hållit här i kammaren. Jag förmodar, att det för kammarens ledamöter genom detta anförande har blivit klart, att starka skäl tala för ett bifall till den kungl. propositionen. I varje fall har detta anförande för mig varit alldeles tillfyllest för att skingra de betänkligheter, som föranledde mig att inom utskottet nedlägga min röst. Jag ber därför, herr talman, att efter dessa förklaringar, som nu givits, få yrka bifall till den av herr Nilsson i Malmö m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, vilket ju innebär detsamma som bifall till den kungl. propositionen.

I detta anförande instämde herr *Hamrin*.

Herr Lithander: Herr talman! Jag har för min del kommit till en alldeles motsatt uppfattning emot den siste ärade talaren, när jag hört hans excellens herr utrikesministern. Jag anser i likhet med statsutskottet, som förordat, att en rättslig undersökning bör företagas, att detta är det enda riktiga.

Hans excellens herr utrikesministern sade, att femton år hade förgått, och ingen rättegång hade förekommit. Ja, varför har icke Sovjet stämt under de femton åren? Det är ett ganska anmärkningsvärt förhållande detta, att i ett ärende, där ryska staten anser sig hava rätt att ställa en fordran, ingenting sker, när denna fordran bestrides, d. v. s. att man icke då går till ett rättsligt förfarande för att klargöra detta. Jag kommer därav till en motsatt uppfattning mot hans excellens herr utrikesministern. Jag anser, att det är ett betydligt svaghetstecken, när någon, som anser sig hava rätt till 10 miljoner kronor — numera värda 15 miljoner kronor — låter detta vara under 15 år och icke gör någonting åt det.

Hans excellens säger det: huru skulle en rättslig prövning ske? Naturligt-

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
vis så, att Sovjet stämmer inför svensk domstol dem, som inneha guldpartiet och icke vilja lämna det tillbaka. Då får man rättelse, då får man veta, vem som är ägare. Excellensen säger — och det säges även i propositionen — att Sovjet gör anspråk på guld. Men det är en väsentlig skillnad på att göra anspråk på en sak och att äga en sak. Anspråket är omtvistat i detta fall, och äganderätten är icke bestyrkt.

Vidare säger excellensen, att om Sovjet vinner processen, så går hela beloppet till Sovjet. Ja, naturligtvis. Men då ha de också rätt till det. Det är väl just därför att äganderätten är tvivelaktig, som de icke vidtagit några åtgärder hittills för att klara denna sak. Excellensen säger, att om domstolen icke kan finna äganderätten styrkt, så äro vi i samma belägenhet därefter som nu. Nej, ers excellens, vi äro icke i samma belägenhet; vi äro i en mycket bättre belägenhet, ty då har en svensk domstol bestyrkt, att detta anspråk på guld icke var berättigat. Vi veta, att frågan är omtvistad, och i tvistiga fall handlar man icke. Excellensen sade, att äganderätten kan sova i hundra år. Ja, herr talman, det är bättre att äganderätten sover och är oavgjord i hundra år, än att rätte ägaren kommer om ett år och kräver svenska staten med den borgen, som regeringen här vill pålägga skattebetalarna, så att dessa skulle få ersätta beloppet, sedan det skingrats. Att dela upp en egendom, vars äganderätt icke är bestyrkt, det strider sannerligen mycket emot svensk rättsuppfattning inom alla grupper av svenskt samfundsliv. Det må vara arbetare eller bönder eller vem det vara må, men på äganderätten ha vi i alla fall hållit, och vi hålla fortfarande på rätter ägare.

Excellensen säger vidare, att Enskilda banken vill ha ersättning för förvaringen och för sin fordran. Ja, om banken har rätt att taga ersättning för förvaringen och för fordran — någon specifikation på båda eller endera finnes icke i propositionen, där det endast står en slutsumma på över 4 miljoner kronor — då har banken också rätt att panta ur guld. Men det är naturligtvis just därför att det är tveksamt, som man vill på svenska staten, och närmast på skattebetalarna, överföra risken. Jag tycker, att då bör banken taga den pant, som den gör anspråk på. Men detta bör ske utan att svenska staten går i god för någon borgen, därest det under tiden förbrukas en del av pengarna. Detta synes mig fullkomligt tydligt och klart.

Excellensen strök vidare under, att det vore önskvärt, att både Röda korset och statens järnvägar finge sina mellanhavanden reglerade. Och dessa mellanhavanden har Sovjet icke bestritt utan medgivit, att de äro berättigade. Men varför betalar då icke Sovjet denna skuld? Nu äro ryssarna med på en överenskommelse om att en egendom, till vilken rätter ägare icke är styrkt, kan man ta och dela. Sådana affärer skall svenska staten icke inlåta sig på, enligt mitt enkla sätt att se saken. Man skall icke taga medel, där icke äganderätten är klar. Även för såväl Röda korset som statens järnvägar och för svenska staten som sådan är det av mycket stor vikt, att vad man förfogar över är vad man kallar rättfånget.

Herr utrikesministern sade, att om vi nu avslå detta, så var det i statsutskottets utlåtande uttalat, att detta icke skulle innebära annat, än att guld ligger kvar. Ja, herr talman, det inträffar då, att det får bli vad det bör vara: en enskild affär mellan Enskilda banken och Sovjet. De få då göra upp bäst de vilja. Och där finnas ju skickliga krafter på bägge hållen, som säkerligen kunna klara upp rättsfrågan, om man verkligen vill gå till ett uppklärande av denna. Men detta bör ske utan att vi engagera svenska skattebetalare i denna sak.

Och som hans excellens herr utrikesministern slutade med att säga, att han ville ha ett klart ja eller nej på frågan, skall han från mig få ett klart nej.

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
Svenska staten skall icke inlåta sig på detta, anser jag; och det tillkännager kammaren genom att bifalla utskottets hemställan, vilket yrkande jag härmed ber att få tillstyrka.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Sedan nu herr Jeppsson med instämmande av herr Hamrin har deklarerat sin ställning till saken, skall jag bli mycket kortfattad. Jag förstår verkligen icke, vad det är för synpunkter, som statsutskottet härvidlag framlagt. Objektivt taget är det icke hänsynen till statens ekonomiska intressen, som där kommit till uttryck. Jag tycker, att man följt med bra dåligt, om man ställer sig på den ståndpunkt, som statsutskottet härvidlag intagit.

Är det icke obestriddligt, att det var Kerenskiregeringen, som inbetalat för vissa leveranser för 15 år sedan dessa pengar till Stockholms Enskilda Bank? *Det är av ingen under 15 år bestritt.* Kerenskiregeringen använde visserligen därvidlag som *mellanhand* en rysk bank. Under sådana förhållanden är väl i all rimlighets namn dock sovjetregeringen i Ryssland just nu den enda representanten — svenska staten har ju de jure erkänt denna regering — den laglige arvtagaren av tidigare regeringar. Måhända är det dock en synpunkt, som gör att man möjligen kan förstå statsutskottet. Dess goda hjärta eller rättare dess ömma hjärta för Rysslandssvenskarnas intressen — och det nickar utskottets ärade representant bifall till — har lurat dem så, att deras förstånd upphört att verka. Man har sagt så här: men Rysslandssvenskarna hava vissa fordringar. Jag skall icke ingå på det kapitlet nu, men jag tror, att det vore klokt av en man som kommandör Holmgren att sätta många stora frågetecken för de där uppgifterna om fordringarnas storlek: 300 till 700 miljoner, ty man behöver icke länge tala med en Rysslandssvensk, förrän han säger, att det där är säkerligen 90 % vatten. När bland Rysslandssvenskarna en enkel kontorist har framkommit med en fordran på 150,000 rubel, och var och en av hans umgänge vet, att han endast hade några gamla möbler och trasiga mattor, förefaller det underligt, att statsutskottets representanter gå i bräsch för sådant. Men som sagt, därom skall jag icke tala. Det hör icke hit, det finns ingen möjlighet, formell eller juridisk, att komma någon väg med dessa krav, såvida icke Sverige vill förklara Sovjetryssland krig och segra. Ty det är ovillkorligen villkoret för att kunna tillgodose Rysslandssvenskarnas intressen.

Det är ju icke bara Sverige, som står i detta läge, herr Holmgren! Samtliga de stater, vilka hade medborgare och tjänstemän i Ryssland 1917 vid revolutionen, hava ju precis lika oreglerade frågor i detta avseende som Sverige, och varför hava de det? Jo, därför att den nuvarande regeringen säger: principiellt betala vi ingenting av den gamla regimens skulder. Det har förhandlats exempelvis med Frankrike sedan flera år, och det har förelegat ett förslag till avtal, enligt vilket Frankrike, om jag icke är illa underrättad, förklarat sig berett att taga 10 % av miljardfordringarna. Det har sedan förhandlats med England. Men när icke de lyckats knäcka denna sak, tycker då verkligen någon av kammarens ledamöter, att det finns större utsikter för ett litet land som Sverige att få Sovjetregeringen att frångå en ståndpunkt, som, jag säger ännu en gång, man kan diskutera, gärna för mig, men som de hava.

Skall man acceptera den ståndpunkt, som utskottet härvidlag intager — observera dock, att det finns ingenting om Rysslandssvenskarnas intressen som motiv för utskottets ståndpunkt i utlåtandet! — då skulle kanske många av oss hava anledning att anmäla sig. Mig mycket närstående personer hava också förlorat många 100,000 kronor på revolutionen. Frågan är väl dock här att

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
göra upp saken på så sätt, att *svenska staten* får in fordringar på 4¹/₂ miljoner kronor. Det kan ske genom bifall till reservanternas förslag. Avslås detta, föreligger ju den möjligheten, som utrikesministern nyss har klargjort, att det göres upp mellan Sovjetregeringen och Enskilda banken *utan att staten får 10 öre*. Det beslut riksdagen skall fatta är således detta: vill riksdagen godkänna en ordning, som innebär, att staten får 4.5 à 5 miljoner kronor, eller vill riksdagen godkänna en ordning, som innebär alla utsikter för att svenska staten icke får något? I förstnämnda fall måste man rösta för reservationen, i sistnämnda fall — jag måste säga, att jag är något förvånad över att statsutskottet gått in för en ståndpunkt, som för till ett sådant resultat — skall man rösta för utskottets ståndpunkt.

Jag måste yrka bifall till reservationen. Redan då jag fick se detta betänkande ställde jag mig frågande: vad i rimlighetens namn menar statsutskottet? Statsutskottet skall ju tillgodose *statens finanser*, skall icke statsutskottet gå in för en linje, som innebär, att staten får sina pengar?

Herr Holmgren: Herr talman! Jag skall icke besvara kammaren länge, endast för en kort liten replik. Hans excellens utrikesministern fann här en viss brist på överensstämmelse mellan mitt anförande nyss och statsutskottets motivering, och det stämmer, det är fullkomligt riktigt. Jag borde naturligtvis hava avgivit en reservation gentemot motiveringen, men denna motivering på fyra rader var för mig synnerligen betydelselös, ty det för mig huvudsakliga var klämman, nämligen yrkandet om avslag.

Hans excellens hade ett beslöjat uttalande här, då han antydde vissa möjligheter till uppgörelse, enligt vilka svenska staten skulle lämnas utanför. Jag förmodar, jag också, att det skulle kunna träffas en uppgörelse mellan ryska staten och Enskilda banken, det är verkligen möjligt att det kan ske, men varför skulle Enskilda banken göra en uppgörelse med ryska staten på samma villkor, som de ju nu äro beredda att göra med svenska staten? Jag förmodar, att de lika gärna lämna pengarna till sitt eget lands regering som de lämna dem till en främmande makt.

Herr Kilbom gjorde bra mycket buller, tycker jag, av Rysslandssvenskarnas krav, som han ville antyda voro en enda stor bluff. Han sade t. ex. det, att här äro krav framställda på 300 à 700 miljoner kronor, och av dem äro minst 90 % vatten, som han kallade det. Ja, är det 300 miljoner, som fordras, och 90 % vatten, så är det i alla fall 30 miljoner kronor, som är det fasta underlaget, och det är väl ändock pengar. Här har ju riksdagen uttryckt sin bestämda mening, att statsmakterna skola hävda dessa personers intressen vid alla tillfällen och göra vad de kunna för dem. Då är det vår skyldighet att taga vara på den bagatellen på 30 miljoner, som herr Kilbom talade om.

För min del har jag den uppfattningen, att skall någon del av dessa pengar gå till Sverige, är det att betrakta liksom en utdelning i en konkurs eller dylikt. Svenska staten har sina fordringar, enskilda personer i Sverige hava sina fordringar. De skola således i det belopp, som ställes till förfogande, var och en gå in med den anpart han har på grund av klara och styrkta laga fordringar.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Jag skall endast framställa ett par frågor till hans excellens utrikesministern. Det är med anledning av vad utrikesministern här sade i sitt anförande för en stund sedan, att det kunde ju hända, att om guld det ligger kvar, så komma förvaringsavgifterna att liksom tära upp detta guld. Då vill jag säga, att jag hört, att detta guld skulle hava legat de första tio åren förvarat här i Sveriges riksbank utan kostnad. Sedan har jag också hört, att guld det skulle hava flyttats till en annan förva-

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.) ringsort, icke inom Sverige utan utanför Sverige, och där skulle förvaringen kosta icke så litet pengar, och det är med anledning därav som utrikesministern också sade, att så småningom kan det förtäras genom dessa förvaringsavgifter.

Jag ville bara fråga, huru förhåller det sig med den saken?

Herr Linnér: Herr talman! Det egendomligaste i detta egendomliga ärende är det, att man intet vet. Det är därför ytterst svårt att intaga någon ståndpunkt. Jag kan nämligen icke i likhet med herr Jeppson anse, att vi fått tillräckliga upplysningar för att kunna bedöma ärendet. Såvitt jag kunnat inhämta förhåller det sig så, att på sin tid 1917 gjordes en deposition av en rysk bank hos denna svenska enskilda bank. Denna deposition skedde enligt ett privaträttsligt kontrakt, och depositionen befinner sig nu i Sverige. Således skulle man efter åtminstone två teorier kunna bedöma innebörden av det då träffade avtalet enligt svensk lag vid svensk domstol. När det nu sannolikt kan uppträda en representant för deponenten, förefaller det vara riktigtast, om man låte detta egendomliga rättsförhållande bli avgjort på det sättet, att det fick föras en rättegång vid svensk domstol på grundval av de framlagda rättshandlingarna. Det förefaller ju sannolikt, att vid detta guld häfta vissa rättsanspråk, om vilka vi ingenting veta. För min del kan jag icke komma till annat resultat än att det bästa vore, att dessa rättsanspråk finge framläggas och bedömas vid svensk domstol, detta så mycket mera som själva innebörden av det föreslagna avtalet icke tyckes vara så fördelaktigt ur svensk synpunkt, som man skulle kunna tro. Det är ju nämligen så, att ryska staten får $\frac{1}{3}$, tror jag, och de andra $\frac{2}{3}$ gå till att betala ryska statens skulder, d. v. s. ryska staten får dem också, såvitt jag kan tolka innebörden därav. Visserligen kan man säga: annars komma de icke att betala sin skuld, och det är en möjlighet, som ligger ganska nära till hands.

I den situation, som föreligger, när man vet så litet, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Holmdahl*.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler:** Herr talman! Jag vill endast meddela till svar på en fråga av herr Olofsson i Digernäs, att förvaringsavgifterna för detta guldparti uppgå hittills till något över 230,000 kronor, sedan får man tycka vad man vill, om det är mycket eller litet. Det är den kostnad, som gått åt under hela denna tid.

I övrigt tillåter jag mig uttala den förhoppningen, att sedan nyss första kammaren med stor majoritet bifallit reservationen, även andra kammaren måtte göra detsamma så att denna historia med det ryska guldets äntligen kan bringas ur världen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall gärna vidgå, att frågan är betydligt komplicerad, och den bör nog icke tagas så lättvindigt som herr Kilbom gjorde. Han förklarade ju nämligen, att de nuvarande ryska makthavarna icke stodo för förra regimens skulder. Det är alldeles riktigt. Men det egendomliga är, att de äro rättmätiga innehavare till förra regimens tillgångar. Jag tycker icke, att det är precis logiskt. Det har verkligen förvånat mig, att man icke har från svensk sida sökt, genom låt oss säga ett par svenska och ett par utländska rättslärdar också, få klart för oss, om verkligen sovjetregeringen är den rättmätige, den verkliga successorn med hänsyn till det guld, som fanns i utlandet, när revolutionen skedde i Ryssland. Det hade

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
varit en utväg, och då hade man haft en fast grund att stå på, och då kunde man kommit till ett resultat, som jag tror att icke någon här opponerat sig emot, hur det än utfallit. När nu så icke är förhållandet, får hela denna uppgörelse en smak hos mig som om den vore ett slags krämareaffär, och någon riktig grund och rätsida till det hela finns icke. Det är därför jag icke kan ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag utan yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag begärde ordet en gång till, ty jag tyckte, att jag fick bara ett halvt svar av hans excellens utrikesministern. Han säger, att det har kostat 230,000 kronor för hela tiden att förvara detta guld. Men jag nämnde också att guldets har legat i 10 år i riksbanken utan avgift, och varför kunde icke guldets få ligga kvar, där det låg och där det icke kostade något? Men nu har man tagit ut guldets och sänt det till ett ställe, där det kostat 230,000 kronor sedan den tiden.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Jag ber om ursäkt, men herr Olofsson i Digernäs förstår väl själv, att den frågan icke bör riktas till mig utan till banken. Jag kan icke göra reda för, vilka motiv banken haft att flytta guldets.

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Denna sak förefaller mig vara synnerligen mystisk. Hela ärendet har ju under många år varit invävt i dunkla föreställningar. Det har tisslats och tasslats, man har hört än det ena än det andra ryktet, och dunklet är, såvitt jag förstår, ännu icke skingrat. Nu måste jag emellertid säga, att jag olyckligtvis icke hade förmånen att åhöra hans excellens utrikesministerns *hela* anförande, och det är möjligt, att man därur kan ha fått upplysningar, som jag nu saknar. Men jag menar, att det beträffande dessa pengar, vilkas så att säga rättsliga existens på detta sätt är fullkomligt fördunklat, synes vara olämpligt att handla, innan man har fått klart för sig, att det är alldeles uteslutet att vinna ytterligare upplysningar i ämnet. Såsom herr Linnér nyss nämnde, tycks det finnas möjlighet här att inom överskådlig tid få till stånd en rättegång i ämnet. Jag anser emellertid, att, även om detta på grund av vissa omständigheter skulle vara uteslutet, det väl ändock icke är alldeles ogörligt, att riksdagen, innan den beslutar i en sådan sak, får sig tillgängliga mera ingående upplysningar i ärendet, än som framgår av detta lilla papper.

Jag vill alltså endast i största korthet säga, att i den tvekan, vari jag för min ringa del befinner mig, är jag ur stånd att ge mitt bifall åt reservationen. Jag anser, som det heter, in dubio non est agendum: innan man har blivit mera övertygad vare sig åt ena eller andra hållet, bör man näppeligen fatta ett beslut i en så viktig fråga, en fråga, som, efter vad det upplysts mig under de gångna åren, möjligen skulle kunna lösas på ett för flera människors ekonomi fördelaktigare sätt, än som skulle kunna ske genom den ifrågavarande uppgörelsen.

Herr talman, med dessa ord ber jag att få instämma med herr Linnér i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Herr Lundstedts tvekan måtte uppenbarligen bero på ett missförstånd av vad herr Linnér sagt. Om herr Lundstedts tvekan grundar sig på den tanken, som framfördes av herr Linnér, om ett rättsligt avgörande, så tillåter jag mig påpeka, att på grund av en förmodan av herr Linnér, att en rättegång kan

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)
komma till stånd, åstadkommer man icke en sådan rättegång. Det fordras någon, som stämmer.

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Jag har olyckligtvis missförstått av hans excellens. Jag sade, att min tvekan grundar sig på det dunkel, vari öfverhuvud taget denna fråga sedan årtal befinner sig. Jag hoppas, sade jag, att detta dunkel skall kunna åtminstone i någon mån i framtiden bliva skingrat, möjligen, sade jag, genom det, som herr Linnér nyss talade om. Jag fick verkligen det intrycket, att det skulle finnas möjlighet för att en process kunde åstadkommas i ämnet, men, tillade jag, även om icke en sådan skulle komma till stånd, föreställer jag mig, att de fakta, som ännu här sväva i dunkel, till en del skulle kunna uppklaras för kammaren, innan den beslutar i ämnet. Detta var, herr talman, innebörden i mitt föregående yttrande.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Om herr Lundstedt hade varit inne och hört ministerns för utrikesärendena klarläggande anförande, hade, det är min övertygelse, herr Lundstedt icke befunnit sig i den ovisshet, som han säger, att han nu befinner sig uti. Detta avtal, som nu föreslås från regeringens sida, är nämligen ägnat att skingra det dunkel, som råder omkring denna guldklump, ty det kan icke, efter vad som här uttryckligen fastställts från departementschefens sida, klaras upp på annat sätt än genom ett avtal. En process kan allenast leda till att guldet får ligga kvar i den gamla översamheten. Det underströks av excellensen i hans anförande, och han har för övrigt sagt det i propositionen, däri han, som herr Lundstedt själv kan läsa, säger, att något slutligt avgörande på rättslig väg i denna fråga torde ej vara att förvänta.

Jag tycker, att med de akter, som finnas, och de uttalanden, som gjorts i detta ärende, borde kammaren vara ganska klar med läget, och kammaren torde också finna, att det bästa är att följa Kungl. Maj:ts förslag. Och när nu första kammaren gått den vägen, hemställer jag, herr talman, ånyo om samma beslut här i kammaren.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet av herr Nilsson i Malmö m. fl. fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Holmgren, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 128, bifaller den vid utlåtandet av herr Nilsson i Malmö m. fl. fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den av herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Ang. viss utfästelse gentemot Stockholms Enskilda Bank. (Forts.)

§ 7.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 132, i anledning av väckt motion om viss engångsersättning till änkefru Emma Kleberg;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m.; och

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.;

första lagutskottets utlåtande, nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1933/1934 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 45, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 232, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 272, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till partiell löneförbättring för häradshövdingarna; och

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för uppläggande av nya fastighetsböcker för landet.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Slutligen föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vapenkungörelse m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 juni 1933 dagtecknad proposition, nr 268, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden dels förklarat sig vilja inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till vapenkungörelse, dels ock föreslagit riksdagen att under femte huvudtiteln, avdelningen Polisväsendet, till förvaring och vård av vissa skjutvapen för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 100,000 kronor.

Propositionen har hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet i vad Kungl. Maj:t däri förklarat sig vilja inhämta riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till vapenkungörelse.

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m.

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

I samband härmed hade utskottet förehaft de inom riksdagen väckta motionerna nr 343 i första kammaren av herr *Reuterskiöld m. fl.*, nr 344 i första kammaren av herr *Karl J. A. Gustafsson*, nr 539 i andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna och nr 540 i andra kammaren av herr *Ossbahr m. fl.*

I motionerna hade hemställts:

i motionen I: 343, att riksdagen, därest riksdagen icke funne skäl avslå ifrågavarande proposition, ville, med de förbättringar utskottet kunde komma att föreslå, för sin del antaga författningsförslaget såsom lag att gälla till den 1 juli 1934;

i de likalydande motionerna I: 344 och II: 539, att riksdagen måtte i sitt yttrande över det föreliggande kungörelseförslaget föreslå den ändring, att kungörelsen icke komme att omfatta jaktgevär; samt

i motionen II: 540, att riksdagen ville för sin del avstyrka det i propositionen framlagda förslaget till vapenkungörelse.

Utskottet hemställde

a) att riksdagen, under återopande av de utav utskottet anförda synpunkter, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ansett sig icke böra avgiva något yttrande angående det genom propositionen framlagda förslaget till ny vapenkungörelse; samt

b) att de i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under a).

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Wagnsson, Sjögren, Olsson* i Mellerud och *Rosander*, vilka hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen vid granskning av det genom förevarande proposition framlagda förslaget till vapenkungörelse icke funnit anledning till erinran mot detsamma.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Olsson** i Mellerud: Herr talman, mina herrar! Vi ha till detta utskottsutlåtande fogat en reservation, däri vi hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i detta ämne.

Den nya vapenkungörelse, som innefattas i denna proposition, innehåller vissa skärpningar av de gamla bestämmelserna. Så t. ex. innehåller 1927 års vapenkungörelse en bestämmelse, som icke kräver tillstånd för *innehav* av vapen. Den kräver endast tillstånd för *anskaffande* av dylika. När 1927 års vapenkungörelse kom till, så stadgade den, att alla innehav av vapen skulle deklareraras, men den innebar samtidigt, att alla, som då innehade dessa vapen, fortfarande finge utan någon som helst prövning behålla desamma. Endast för nytillkomna innebar 1927 års vapenkungörelse en sådan prövning. I den vapenkungörelse, som innefattas i denna Kungl. Maj:ts proposition, har man fyllt ut denna lucka. Man går sålunda in för en inventering av vapeninnehavet i landet och samtidigt också en ny prövning av rätt till dylikt vapeninnehav. Det är visserligen sant, att första lagutskottets majoritet här gått emot propositionen i det väsentliga i varje fall. Den majoriteten visar en relativt solid framsida, men man skulle bliva bedragen om man härutav droge den slutsatsen, att de, som bildade denna majoritet, äro ett enhälligt block. Man skulle snarare kunna säga att denna majoritet är ett konglomerat av olika element, som icke äro på något sätt sammankittade. Där finnas sådana, som icke vilja någon som helst begränsning i den nuvarande vapenkungörelsen, som äro motståndare till det förslag, vilket här framlagts. Där finnas såda-

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

na, som äro angelägna om att få en ny och strängare vapenkungörelse, men som äro motståndare till vissa detaljer i förslaget. Där finnas vidare de, som säga, att de icke haft tillräckligt tillfälle att taga del av propositionen och på grund av detta ansett sig icke kunna giva sin anslutning till densamma. Det är, synes det mig, alltså en rätt stor förvirring inom den majoritet, som bildats i första lagutskottet i det här fallet.

Jag skall icke ge mig in på en värdesättning av de olika skäl som för utskottsledamöterna varit bestämmande, men jag kan icke underlåta att i någon mån åtminstone granska dessa skäl. En väsentlig anmärkning ifrån ett flertal av utskottsmajoritetens ledamöter har varit, att Kungl. Maj:t har inrangerat jaktgevären inom vapenkungörelsen. Man har ansett, att jaktgevären i och för sig icke borde hemfalla under denna kungörelsens bestämmelser. Men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på, vilken ofullständig bild en sådan vapenkungörelse skulle giva, som icke innefattade även dessa slätborrade jaktgevär.

Låt oss tänka oss, att vi gå in för restriktioner i fråga om *övriga* vapeninnehav. Är det då icke troligt, att de grupper eller enskilda personer, som söka skaffa sig ett illegalt vapeninnehav, söka skapa detta vapeninnehav på ett område, som fortfarande ligger fritt. Det är också känt och vittnat även av sakkunniga, att de slätborrade jaktgevären mycket väl och mycket enkelt kunna tekniskt sättas i sådant stånd, att de kunna användas som vanliga kulgevär. Det synes mig under sådana omständigheter icke vara tillräcklig anledning att icke i vapenkungörelsen även taga med dessa jaktgevär. Jag medger, att många ha ett legalt behov av dessa, och jag medger, att det kan vara en liten smula besvär med att söka tillstånd till innehav av desamma, men om vi skola få en effektiv vapenkungörelse, då synes det mig icke vara någon anledning att gå förbi dessa slätborrade jaktgevär.

Ännu obegripligare är för mig en anmärkning, som ifrån vissa av denna utskottsmajoritet riktats emot innehavet av s. k. fickvapen, pistoler och revolverar. Man har lagt i dagen en synnerligen stor ovilja, när det har gällt restriktioner i fråga om dessa skjutvapen. Jag frågar: skulle icke en vapenkungörelse bliva fullständigt illusorisk, om man uteslöte dessa fickvapen, som, så vitt jag förstår, kanske äro de farligaste, de mest förrädiska under alla omständigheter, när det gäller personer, som vilja använda dessa vapen på ett lagstridigt sätt. Är icke detta ett område, där det synes vara all anledning vidtaga de restriktioner, som kunna finnas nödvändiga?

De anmärkningar, som man har riktat emot denna vapenkungörelse, skulle i väsentliga punkter också kunna riktas mot den nuvarande kungörelsen. Det är en hel del av dessa anmärkningar, som i lika hög grad drabba den nuvarande kungörelsen som den av regeringen föreslagna kungörelsen.

Man säger vidare, att denna inventering, denna prövning av rätten att innehava vapen skulle medföra ett trakasserier emot de lojala elementen i landet samtidigt som det skulle innebära, att de illojala, som icke skulle bry sig om att deklarerat sina vapen, i stort sett skulle bli de enda, som skulle komma att inneha vapen. Jag är icke säker på att detta är den riktiga uttolkningen av den verkan, denna vapenkungörelse skulle få. Om man skall kunna få möjlighet att överhuvud taget pröva vapeninnehavet i landet, så synes det mig icke vara någon möjlighet att undkomma den inventering, som förslaget stadgar. Och om man överhuvud taget vill nå en begränsning i fråga om enskilda gruppers vapeninnehav, synes det mig icke heller vara möjligt undgå den prövning, som vapenkungörelsen förutsätter, samtidigt som denna vapenkungörelse också skulle giva polisen möjlighet att effektivt ingripa, där det finns anledning att befara, att illegala vapeninnehav föreligga. Under sådana omstän-

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

digheter föreställer jag mig, att ordningsmaktens uppgifter skulle betydligt lättas genom införande av dessa nya restriktioner i fråga om vapeninnehavet. De kommitterade, som haft att yttra sig över detta förslag och som väl böra vara tämligen sakkunniga på området, ha icke haft något att erinra emot det samma.

Jag skall villigt medgiva, att sådana här restriktioner innebära en begränsning i fråga om den enskilda individens och enskilda gruppers rätt till vapeninnehav. De innebära en del besvär för människor i fråga om deklaration av vapeninnehav, besvär i fråga om ansökning om rätt att inneha dylika vapen, men är det icke rimligt, att vi under en sådan, jag vågar säga allt annat än lugn period, som vi ändå f. n. genomleva, underkasta oss dessa restriktioner för att nå de fördelar, som vapenkungörelsen under alla omständigheter är avsedd att giva?

Vi ha tidigare gått in för uniformsförbud, icke därför att vi under normala förhållanden skulle fästa så stort avseende vid, hur människor gå klädda, utan för att befordra en avspänning av uppjagade lidelser. Det synes mig vara ett rimligt fullföljande av den pacificering, som vi på det här området påbörjat, om vi genomföra den nu föreslagna kungörelsen. Man kan visserligen säga som en hel del opponenter på den här punkten: vi äro för nervösa. Vad har skett, vad är det som man befarar, eftersom man kommer med dessa långt gående ingripanden i enskilda personers liv? Man kan naturligtvis resonera på det sättet, och jag skall medge, att för dagen läget kanhända icke är just så kritiskt, att det skulle vara absolut ofrånkomligt att genomföra detta beslut, men ingen kan garantera, hur det ser ut i världen om några månader, om något halvår o. s. v. Vi ha under senaste åren och året genomlevt händelser, som göra, att människor, som vilja slå vakt om vår gamla rättsordning, om våra kulturvärden, böra vara beredda på de små offer, som vi på olika punkter kunna begära av dem för att underlätta denna strävan. Det synes mig sålunda vara goda skäl för den vapenkungörelse, som Kungl. Maj:t här har föreslagit och som vi reservanter inom utskottet ha förordat.

Jag vill med dessa ord yrka bifall till den reservation, som vi ha fogat till utskottets utlåtande och som går ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Svedman: Då jag, herr talman, har tillhört dem, som man med ett mer eller mindre träffande namn benämner sakkunniga, vilka framlagt ett förslag till vapenkungörelse, som sedermera i huvudsak blivit Kungl. Maj:ts, skall jag be att få säga några ord till upplysning och förklaring, närmast i anledning av den diskussion i tidningarna, som föregått denna debatt.

Ett hastigt överslag har givit vid handen, att här i landet i privat ägo finnas omkring 265,000 gevär och inemot 90,000 pistoler. Den politiska oro, som gör sig gällande i större delen av världen, har mångenstädes visat, att vapen i privat ägo lätteligen kunnat riktas mot samhället och dess fredliga bebyggare. Särskilt i tider som våra måste statens ansvariga förvaltare se till att denna fara för sammanslutningar med vapen i hand icke föreligger i ett fredligt land med fredliga bebyggare. För den skull har man litet varstans i vår världsdelen under de senare åren stiftat lagar i likhet med det förslag, som nu ligger på kammarens bord och här diskuteras. I Tyskland, Norge, Finland, Holland, England och Danmark föreligga färska exempel på skärpta författningar på här förevarande område. I Danmark existerar sedan i föl förbud icke blott för bärande av vapen utan jämväl för bärande av gummibatonger, s. k. boxhandskar och andra, mindre farliga »vapen». I England kan regeringen meddela förbud mot exercis av enskilda grupper, och i Norge finnes sedan den 15 april i år en vapenförordning, som är av ungefär samma sträng-

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

het som den här föreliggande. I varje fall torde det nu föredragna förslaget icke vara nämnvärt strängare än den nyligen i Finland antagna förordningen.

Det är klart, att då det gäller att lagstifta på ett område som detta, får man icke komma för sent ut. Man bör stämma i bäcken hellre än i ån, därest man med ett förbud sådant som det här ifrågasatta vill vinna ett verkligt syfte.

Några ärade partikamrater till mig ha väckt en motion, vari yrkas avslag på det föreliggande förslaget med den motiveringen, att en lagstiftning sådan som den, som här föreslås, icke drabbar dem, som man egentligen vill åt. Man menar, att en dylik lagstiftning sannolikt icke skulle uppnå åsyftad verkan, därför att de brottsliga och illojala elementen självfallet i stor utsträckning skulle kunna hålla sig undan. Ja, detta påminner om den resignation, som polis Paulus Bergström i Grönköping hängav sig åt, då han, anmodad att utreda en stöldhistoria, förklarade: här tycks det ha varit yrkestjuvar framme, så här är ingenting att göra. Givetvis kan man inför all lagstiftning förebära det skäl, som motionärerna här förebära. Vad tjänar det till att stifta lagar mot smugglare och hembrännare o. s. v. — de hålla sig alltid undan, och man når därför säkerligen icke det syfte, man vill vinna med lagstiftning på det området.

Man har i pressen uttalat farhågor för att landstormsföreningar, skytteföreningar och jaktvårdsföreningar skulle kunna komma i en obehaglig situation, därest denna förordning bleve antagen. Alla dessa farhågor sakna varje som helst stöd. Det är klart, att man måste gardera sig t. ex. mot den faran, att en grupp av samhällsfientliga individer skulle ockupera en skytteförening och göra den till en institution för sina syften. Men säkert är, att inga lojala medlemmar, vare sig i skytteföreningar eller jaktföreningar, böra befara någonting, därest denna förordning antas. Landstormsföreningarna äro helt undantagna såsom liggande direkt under försvaret.

För övrigt är det som bekant så, att en god domare är bättre än en god lag. Här är det ju länsstyrelserna, som skola pröva framställningar om licens, och det ligger i deras hand att avgöra, vem eller vilka som få inneha vapen. Och det är klart, att med den kännedom, som länsstyrelserna kunna få genom landsfiskaler och andra rörande personerna i länet, så är icke någon trakasseringslusta från deras sida att befara.

Något obehag kommer givetvis att vara förenat med deklaraionsplikten, med tillståndsframställningar och dylikt. Men det ligger ju i patriotismens karaktär, att om man vill skydda sig och skydda det gemensamma för någon fara, som hotar, så får den enskilde individen visa beredvillighet till offer. Man får ingenting för intet här i världen, och även i detta fall kräves det måhända ett och annat litet offer, ett offer av en och annan liten personlig förmån för att åt staten och folket vinna en trygghetskänsla, som, efter vad jag och många med mig kunna förstå, inom rätt så kort tid kan vara hotad.

Jag anser i likhet med den föregående talaren, att när riksdagen har betonat sin vilja att taga bort de politiska uniformerna och därjämte även uttalat sig för en lagstiftning emot den landsfientliga, landsskadliga propagandan, då bör riksdagen icke genom att avvisa detta lagförslag lämna en lucka öppen, ty detta förslag är ett led, som sammanbinder de andra båda.

Jag förstår så väl utskottsmajoritetens ståndpunkt, och hade jag tillhört utskottet och icke varit i tillfälle att delta i det förberedande arbetet i denna fråga, skulle även jag sannolikt ha röstat i utskottet som dess majoritet har gjort. Men då jag på grund av min ställning till frågan fått tillfälle att se djupare in i densamma och kommit till den uppfattningen, att en skärpt lagstiftning på detta område innebär ett folkligt konservativt intresse, uppbyggt på i verk-

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)
lig mening samhällsbevarande åskådningar, är jag, herr talman, beredd att rösta för reservationen.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Ett av skälen, för att inte säga det enda skälet, varför första lagutskottet inte ansåg sig kunna gå in på en detaljbehandling av denna proposition, var, att den kom så sent, att en detaljgranskning av förslaget knappast var möjlig. Påpekandet, att propositionen kom sent, innebär ingen anklagelse mot regeringen. Den hade ingen möjlighet att tidigare komma till riksdagen med propositionen. Har första lagutskottet kunnat säga sanningen bättre, än när det uppvisar, vilken olämplig tid det är för att behandla ett så här stort lagprojekt. Kammaren själv bevisar nu riktigheten av utskottets uttalande. Jag förstår inte, varför herr Olsson i Mellerud ger sig in i polemik med första lagutskottet, när första lagutskottet icke givit sig in på något uttalande om förslagets detaljer utan endast sagt, att det delar departementschefens uppfattning därom, att 1927 års vapenförordning inte är tillfredsställande. Vi ha försökt inom första lagutskottet att detaljbehandla propositionen, men vi mötte där sådana problem, att vi ansågo det lönlöst att fortsätta det arbetet. Jag är inte indiskret, om jag säger, att på ordförandens i lagutskottet förslag försökte man modifiera hela propositionen. Jag är inte personligen övertygad därom, att en vapenförordning är rätta medlet att förhindra kårer och enskilda sammanslutningar att missbruka vapen, men det oaktat har jag varit villig att revidera 1927 års vapenförordning. Vill man komma åt sammanslutningar, är det min bestämda uppfattning, att man får söka andra medel än en vapenförordning, som enbart drabbar den lojala befolkningen, men ej når den illojala. Känna de sakkunniga till, att kårer operera och lägga sig till med vapen, tycker jag, att de sakkunniga skulle kommit med en lagstiftning, som direkt riktat sig mot dessa sammanslutningar.

Vi ville som sagt söka mjuka upp hela förslaget, och därför utarbetades inom utskottet ett förslag, som bland annat tog sikte på att innehav av slätborrade jaktgevär inte skulle falla under lagens tillämpning, därför att rätt till innehav av slätborrade jaktgevär är ett privilegium, som alla medborgare i alla tider ha haft. Man har icke kunnat leda i bevis, att sådana gevär missbrukats, och de sakkunniga ha inte offentligen och inte heller vid de privata samtal, jag har haft med många av dem, kunnat peka på ett enda fall, då de slätborrade jaktgevären kommit i händerna på illojala kårer. Ingen skall kunna övertyga mig — i varje fall är det inte gjort ännu — om att en vapeninventering, där även de slätborrade jaktgevären inbegripas, på något sätt skulle avslöja vapeninnehav hos hemliga kårer.

Vi ville som sagt försöka göra någonting av propositionen, därför att första lagutskottet är fullständigt överens om att nog måste det finnas människor, som illojalt inneha gevär i detta land. Men 1927 års förordning, som också byggde på inventering, kunde inte få fram illojalt innehavda gevär, och lika litet skall en ny inventering lyckas härmed.

Det befanns emellertid, att det var omöjligt att vinna enighet inom utskottet, trots att ett förslag om uppmjukning var utarbetat. Man fann i detalj efter detalj, att paragraferna borde närmare diskuteras. Då sade första lagutskottet, som inte alls ställer sig avvisande mot tanken att reformera 1927 års vapenförordning, att utskottet delar departementschefens uppfattning, att den vapenförordning, som utfärdades 1927, inte är bra. Och en av bristerna där, säger lagutskottet, är, att denna vapenförordning inte lämnar möjlighet för myndigheterna att genom husrannsakan undersöka, i vilken mån människor hemligt inneha vapen. Men, säger lagutskottet, denna möjlighet vill utskottet

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

lämna, och därför föreslås, att Kungl. Maj:t skall förbättra 1927 års vapenförordning på det sättet, att strafflatituden fängelse kan tillämpas på olovligt innehav av vapen. Härigenom möjliggöres för myndigheterna att kontrollera, i vilken mån inte bara enskilda utan även sammanslutningar inneha gevär. Om vi sålunda med detta lilla penndrag kunna åstadkomma precis samma effekt, som man tror sig vinna genom en ännu mer omfattande vapenförordning, förstår inte jag, varför de, som äro anhängare av att det radikalt städas upp i landet, inte kunna nöja sig med detta för tillfället. Äro vi beredda att detalj för detalj diskutera denna fråga? Detta är en för den enskilde så oerhört stor fråga, att jag tycker, att det vore ansvarslost av riksdagen att, utan att ha möjlighet att sätta sig in i alla detaljer, säga till Kungl. Maj:t, den här propositionen är så tiptop, att den kunna vi ta.

Lagutskottet har sålunda, herr talman, inte principiellt ställt sig avvisande till tanken på en reformerad vapenförordning. Det har inte tagit ställning till frågan om de beväpnade kårerna utan givit regeringen fullmakt att förbättra nu gällande vapenförordning. Ingen har kunnat bevisa, och ingen torde kunna komma att bevisa under den fortsatta debatten, att just nu någon överhängande fara föreligger. De sakkunniga — jag förmodar, att herr Olsson i Gävle inte skall kunna jäva mig — ha icke under sitt arbete kunnat spåra upp några sådana där vapensamlingar. Man har inte funnit det minsta bevis för att illojala människor rört på sig under den sista tiden. När detta är ett faktum, så frågar jag mig: då riksdagen inte har tillfälle — ty det har den inte — att behandla denna fråga, är det inte då bättre att skjuta på det hela än att skapa ett hastverk? Om sex, sju månader äro vi här igen, och skulle någonting farligt under den tiden inträffa, har ju riksdagen med lagutskottets motivering för avslag sagt, att Kungl. Maj:t kan på administrativ väg komma ligisterna till livs.

Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Med herr Hedlund i Östersund förenade sig herrar *Westman*, *Christiernson*, *Johanson* i Huskvarna, *Westerdahl* och *Johansson* i Bro.

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Det är mycket beklagligt, att detta ärende kommer till avgörande i riksdagen vid det sista arbetsplenum, till vilket vi äro samlade. Det hade naturligtvis varit önskligt, om frågan hade kommit fram i så god tid, att man hade kunnat tillmötesgå lagutskottet i dess önskan, att utskottet skulle få god tid på sig för att tränga in uti varenda en av frågans många detaljer. Det borde ju emellertid icke vara obekant för lagutskottets ärade ledamöter, varför förslaget nu framlagts. Ursprungligen var det icke tänkt, att det skulle komma fram till årets riksdag, men vid det utredningsarbete, som på detta område skett, har man kommit underfund med att en förändrad vapenförordning är en nödvändig förutsättning för att man överhuvud taget skall kunna »dämma upp» på detta område i vårt land. När den saken är klar, borde man, synes det mig, även ifrån första lagutskottets sida ha kunnat lämna en del av sina formella betänkligheter åsido och ordnat det hela på ett sådant sätt, att man kunnat lägga en säker och stabil grundval för det fortsatta arbetet, ett arbete, vars resultat det förefaller mig, som om vi alla skulle ha ett gemensamt intresse av. Såsom herr *Svedman* påpekade, behöver man knappast mer än studera den lämnade översikten över huru det står till ute i landet för att man skall erkänna, att här verkligen behöver göras någonting. Det hade varit mycket intressant, om man till bilagan till propositionen även kunnat knyta en redogörelse för hur det ser ut i de olika

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

länen i vårt land. I vissa län ha dessa saker handhäfts på ett sådant sätt, att det icke kan göras några som helst anmärkningar däremot. Vad åter vissa andra län beträffar, har man anledning att fråga sig, om icke licensernas antal överskridit det som är normalt. Nu kan denna olikhet naturligtvis vara i mycket hög grad beroende på att så många olika myndigheter haft saken under sin prövning. Det har därigenom blivit många olika tillämpningssätt. Därför föreslås det också från såväl de sakkunnigas som från Kungl. Maj:ts sida, att avgörandet i fortsättningen skall överlämnas till länsstyrelserna, så att samma metod skall tillämpas överallt vid prövning av frågan om vapeninnehavet.

Det är, som det här sagts, kanske föga mening i att på den korta tid, som står oss till buds, taga upp en stor debatt. Jag skall icke heller, herr talman, försöka göra detta. Jag har emellertid velat framhålla, att med de utgångspunkter, som de sakkunniga hade på problemet, det var naturligt, att man försökte att skaffa fram en verklig definition på vad som är vapen och bringa klarhet i vilka vapen, som skulle kunna användas i olika avseenden. Den definition, som här föreligger, är gjord av arméförvaltningens artilleridepartement, och det förefaller mig, som om de skäl, som arméförvaltningen presterar för att de slätborrade jaktgevären skola gå in under denna förordning, äro skäl, som icke kunna bestridas. Här är det ju icke meningen — det har i varje fall icke varit de sakkunnigas mening och jag tror icke heller, att det varit Kungl. Maj:ts mening — att, som det heter, beröva den svenske bonden hans urgamla rätt att ha ett jaktgevär hängande på väggen. Men vad det varit fråga om är, att samhället skall ha reda på var vapnen i landet finnas.

Det är för övrigt, som herr Svedman här framhållit, icke bara i vårt land som man nu är sysselsatt med att förändra lagstiftningen på detta område. I nästan alla de olika länderna runt omkring oss har problemet under de sista månaderna upptagit myndigheterna i resp. länder. Man har heller icke tvekat eller ett ögonblick stannat inför uppgiften att i samband med omarbetning av vapenförordningarna gå in för en ny inventering av vapenförråden ute i länderna.

Jag vill icke överdriva faran, herr talman, men vi ha ju här i riksdagen i fjol liksom i år varit i stort sett eniga om att de militärt organiserade och beväpnade kårer, som äro samlade för att utföra en direkt mot samhället och statens auktoritet fientlig verksamhet, skola efterhållas. Då förefaller det mig beklagligt, att nu, när man vill lägga den första grunden till bättre förhållanden en grund, som enligt min mening är betydligt viktigare än förbudet mot politiska uniformer, enigheten skall taga ett så hastigt slut, som det visat sig att den här gör. Man har talat om besvärligheter i detta sammanhang. Herr talman, tillåt mig säga, att om icke de lojala medborgarna vilja underkasta sig det besvär, som följer med att deklarerera och söka tillstånd till vapeninnehav, komma vi aldrig att få någon makt med de illojala vapeninnehavarna. Grunden och förutsättningen för att man verkligen skall komma åt de illojala är, att de lojala underkasta sig det besvär, som av dem i detta avseende krävs. Det förefaller mig för övrigt, som om vi också borde vara eniga om att vårt folk ute i bygderna ha rätt att kräva att få trygghet, mot att man icke litet till mans går omkring beväpnad, med alla de faror, som detta kan innebära. Statens auktoritet är det som hävdas genom den skärpta vapenförordningen. Maktmedlen i samhällets hand ha varit utgångspunkten, och enligt min mening gör andra kammaren rätt, om den i detta avseende följer reservanterna och sålunda uttalar sin anslutning till Kungl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Österström*.

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag anser mig vara tvungen att avgiva en motivering för det förslag, som regeringen framlagt till riksdagens prövning, detta dels ur den synpunkten, att det kommit så sent, dels ur sakliga synpunkter.

Det förslag till vapenförordning, som här föreligger, är i stort sett ingenting annat än en konsekvens av riksdagens i fjol fattade beslut om en utredning rörande förbud mot privata beväpnade kårer. Det var icke regeringens avsikt från begynnelsen att forcera fram detta ärende i år — det skall jag utan vidare meddela. Men händelser ute i Europa av synnerligen oroväckande beskaffenhet kastade sina vågor även över till vårt land, och vi fingo se en synnerligen skärpt agitation här i Sverige, som försökte lära Sveriges folk, att med demokratiska och parlamentariska institutioner kunde ett land icke regeras, och att man överhuvud taget skulle tänka sig helt andra former för ett lands styrelse. Såvitt man kunnat bedöma har man i denna agitation icke dragit sig för tanken att använda vilka medel som helst för att störta det demokratiska statsskicket. När den skärpta agitationen på detta område började, ansåg regeringen det icke med sitt ansvar förenligt att avstå ifrån att skaffa staten sådana maktmedel i sin hand, som kunde vara ägnade att *förebygga*, att man överginge mer eller mindre bestämt från ord till sådan handling, som förebådades i denna agitation. På grund av hela den svenska apparatens långsamhet fanns det emellertid icke någon möjlighet att gå fram i vanlig ordning i detta avseende. Vi veta, att det skall höras något tjugotals myndigheter om en sak som denna. Dessa myndigheter skola ha tid på sig att yttra sig, sedan ett förslag är utarbetat. Därefter skola alla yttranden prövas i departementet, och slutligen skall regeringen taga ståndpunkt. Det var sålunda omöjligt att få fram denna sak vid en rimlig tidpunkt för riksdagen — som herrarna kanske observera, är propositionen dagtecknad den 2 juni 1933.

När det visade sig, att en nödvändig prövning av ärendet icke kunde ske i snabbare takt, övervägde regeringen givetvis mycket noga, huruvida den under sådana omständigheter skulle lägga fram förslag för riksdagen eller icke. Det som då bestämde regeringen för att i alla fall göra detta var förteckningen över redan licenserade vapen i vårt land. När vi funno, att det lagliga innehavet av vapen sträckte sig till 264,600 gevär och 86,610 pistoler, och när vi vidare konstaterade, att under de två senaste åren hade utlämnats — jag skall bara taga siffrorna 1931 och 1932 — över 28,000 vapen år 1931 och över 26,000 vapen år 1932 samt att man icke kunde spåra, att tendensen till utlämnande av licenser under innevarande år i egentlig mening sjönk, sade vi oss, att eftersom en inventering under alla omständigheter måste vara utgångspunkten för ett arbete på detta område, skulle vi icke skjuta ett helt år på den inventering, som skulle äga rum. Det är förenat med mycket stora kostnader och mycket stort besvär för de inventerande myndigheterna att nu sörja för inventering av 350,000 vapen. Men besväret ökas ju för varje år, som går, och nästa år måste det vid samma tid bli sannolikt 375,000 vapen, ja kanske upp mot 400,000. Vi ansågo det icke vara reson i att bara passivt låta saken vara, och regeringen var ense om att man borde presentera riksdagen ett förslag. Vi tyckte också, uppriktigt sagt, att även om förslaget hade många paragrafer själva huvudpunkterna icke voro vanskligare att bedöma än att detta skulle kunna ske jämförelsevis lätt i utskottet — och även jämförelsevis lätt i riksdagen. Detta var alltså skälet, och jag måste för min del säga, att jag är ganska överraskad över att riksdagen för sin del tycks vilja taga ansvaret för ett helt års uppskov på detta område.

Vad är det nu förslagets huvudpunkter gå ut på — att redogöra för alla

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

detaljer är ju uteslutet? Jag kan säga, att huvudpunkterna äro följande. Man skall verkställa en ny fullständig inventering. Man begär vidare, att även jaktvapnen skola bli licenserade, och man kräver slutligen, icke bara att en person skall ha tillstånd för att få köpa ett vapen utan även att han skall ha ett s. k. innehavarebevis på vapnet, som han är skyldig att bära på sig, så att det när som helst kan kontrolleras, att han har laglig rätt att inneha vapen. Vidare vill man förebygga för framtiden utfärdandet av s. k. kollektivlicenser. Det är ett ganska fruktansvärt tillstånd, som nu råder och som av domstolarna anses lagligt enligt nu gällande förordning, att en person, om han befinner sig i betrodde samhällsställning, skall kunna rekvirera t. ex. 5,000 gevär och sedan överlämna dem till andra människor. Man vill förebygga en fortsättning på den vägen.

På en punkt har jag själv varit mycket tveksam, och det har varit beträffande frågan, om förordningen skulle utsträckas att omfatta även jaktgevär. Det är en hävdvunnen sed på den svenska landsbygden, att man innehar jaktgevär, och jag kan försäkra de oroliga herrarna här, att vi icke haft någon avsikt att trakassera någon eller att förhindra personer att köpa jaktgevär. Vad som övervann mina betänkligheter gentemot att införa jaktgevären under förordningen var följande argument, som slutligen för mig var fullkomligt övertygande. Enligt bestämda uppgifter ifrån dem som ha den största sakkunskapen på detta område äro jaktgevären lika farliga vapen i gatustrider som andra gevär. Det finns för närvarande gevär, som även tillverkas i Sverige, vilka ha en effektivitet fullt jämförlig med vilka armégevär som helst. Nå, nu ha vi en förordning, enligt vilken personer skola ha licens för att få köpa ett armégevär, men, mina herrar de kunna köpa jaktgevär i vilken utsträckning de behaga. Om man nu misstänker, att det finns grupper i samhället, som inte draga sig för att beväpna sig i syfte att gå till en offensiv en vacker dag, då de anse sig tillräckligt många, vad betyder då den nuvarande förordningen? Den betyder inte ett dugg. De behöva icke begära licens, ty de köpa i stället jaktgevär och äro därmed precis lika bra beväpnade för den uppgift, för vilken de köpt sina vapen, ty de ämna ju inte jaga annat än människor i ett givet ögonblick. Med den nuvarande förordningen kunna dessa människor beväpna sig fullkomligt fritt utan att myndigheterna kunna lägga två strån i kors. Mina herrar! Är detta ett tillfredsställande tillstånd? Är det inte då lika bra att upphäva den nuvarande vapenförordningen, när det finns en sådan lucka i den!

Jag vill säga, att för svenska bönder och svenska jägare, som vilja ha jaktgevär, skola icke några hinder läggas, men man kan å andra sidan icke tillåta, att de, som icke kunna få andra vapen därför att myndigheterna säga nej, skaffa sig jaktgevär i stället. Jag försäkrar, att vill inte riksdagen vara med om detta, spelar en sådan här förordning i själva verket inte någon som helst roll. Vad betyder den på denna punkt? Den betyder ju ingenting annat än att staten vädjar till dem, som ha jaktgevär, att i samhällsintressets namn anmäla sig, så att man vet var vapnen finnas. Ty vad är den huvudsakliga meningen med hela denna förordning? Jo, meningen är helt enkelt den, att man skall ge åt staten och dess myndigheter en ny möjlighet att kunna inskrida, om det uppstår några svårigheter i samhället. Det är självklart, att om man skall kunna inskrida mot illojala grupper är det för den lojale medborgaren mycket nyttigt, att han finns i en förteckning, som visar, att han har rättighet att inneha vapen. Det är mycket nyttigt för honom att bland annat inneha ett tillståndsbevis, ty därmed är han skyddad för trakasseri, och det blir de, som enligt statens mening icke böra inneha vapen, som stå alla risker för eventuella påföljder. Man kan följaktligen, sedan man fått denna

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

förteckning, redan från begynnelsen skilja ut det stora flertalet och rikta sin uppmärksamhet på just de grupper, som inneha vapen olagligen.

För att emellertid kunna komma åt dem, ansågs det även vara nödvändigt att man utvidgade strafflatituden från böter till fängelse, emedan fängelse är förutsättningen för att man skall ha rättighet till husrannsakan. Självklart är, att om inte denna möjlighet till husrannsakan föreligger, så är ju också det medel, man i statens intresse vill skaffa sig, ganska uddlöst, ty man kan inte begagna det på ett effektivt sätt.

Nu har utskottet förklarat, att det inte haft tillfälle att pröva detta ärende tillräckligt nog. Jag måste säga, att jag är ganska överraskad av vissa ledamöters ställning i denna sak. Jag har under många år hört rykten, att det bland stora befolkningslager här i landet finns en synnerligen utpräglad oro på grund av att det finns hemliga kommunistiska vapenlager och en hemlig kommunistisk organisation, som har militär karaktär och som kan utrustas med vapen när som helst. Då jag förra gången tillhörde en regering — det var 1926 — meddelades mig från ansvarigt håll inte bara dag utan även klockslag beträffande den tidpunkt, då kommunisterna skulle gå till en väpnad attack mot samhället. Den skulle närmast utbryta här i Stockholm. Då den då inte inträffade, fick jag uppgift om ett något senare datum, men även vid detta tillfälle fick jag mycket noggranna uppgifter icke blott om datum utan även om klockslag. Det hade spritts sådana rykten över allt i vårt land, och vi ha här i riksdagen hört upprepas, att det finns stora grupper, som enligt sina egna betygelser äro hjärtängsliga för tillvaron av sådana hemliga beväpnade organisationer på den kommunistiska sidan.

Jag måste säga, att det ju på sätt och vis är glädjande, att när man nu kunde skaffa staten en möjlighet att verkligen rensa upp i dessa ting, det visar sig att oron inte alls är större än att man gott kan vänta ett år med detta, naturligtvis med påföljd, att om dessa kårer överhuvud taget finnas de bli bättre utbildade, skaffa sig flera vapen, flera jaktgevär, eftersom de få köpas utan vidare, och ingen kan antasta dem för innehav av sådana. På sätt och vis är det som sagt glädjande, att man inte visar samma nervositet nu, då det gäller handling, som man förut visade i ord. Jag menar, att detta är i och för sig prisvärt. Jag tror jag lugnt kan säga, att jag själv inte tillhör de nervösa, men jag kan inte blunda för det faktum, att den ekonomiska depressionen med arbetslöshet i vårt land liksom i andra länder skapar möjligheter till irritation, som snart nog kan gå över i ett orostillstånd. Det kan ske omkastningar, som vi ha sett utomlands, bara under loppet av några månader. Om vi nu tycka allting går lugnt och bra kan likväl ingen av oss svara för hur det står till på hösten. Varför skall då inte regeringen ha i sin hand de medel, som denna förordning skulle ge, till förebyggande åtgärder? Ty om jag skulle kunna förebygga allvarliga följder av ett orostillstånd, som kan komma, ja, då måste jag ha avvärpningsmöjlighet i min hand först och främst, och det är i själva verket huvudsyftet med denna förordning. Det är att skaffa staten möjlighet att i det ögonblick, man varslar någon fara, kunna avvärpa de enskilda medborgarna. Jag beklagar mycket, att man inte i första lagutskottet tycks ha riktigt fattat betydelsen av detta och skulle mycket, mycket djupt beklaga, om inte andra kammaren för sin del åtminstone vore beredd att lämna i regeringens hand de maktmedel, som förslaget innebär, ty den nuvarande vapenförordningen är utan det ringaste tvivel efter dessa års utveckling fullständigt ineffektiv.

Herr Linnér: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har, såsom jag väntade, lämnat en utförlig motivering för regeringens ståndpunkt till denna fråga. Jag tror inte, att jag, sedan första kammaren

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

fattat beslut i enlighet med utskottsmajoritetens förslag, behöver mera vidlyftigt ingå på majoritetens grunder för sin ståndpunkt. I någon mån skall jag dock göra det.

Jag vill då börja med att försäkra herr statsrådet, att det har inte rätt sådan skiljaktighet inom första lagutskottet, att vi inte alla dela herr statsrådets intresse för rättssäkerhetens upprätthållande i landet och vilja ge regeringen alla de maktmedel, som för detta ändamål anses nödvändiga. Skillnaden har endast varit den, att vi ha betvivlat, att den väg, som herr statsrådet här föreslagit, för närvarande är nödvändig. Först och främst hysa vi tvivel om, huruvida en inventering verkligen är den riktiga utgångspunkten. I varje fall bör denna närmare undersökas i de utredningar, varom herr statsrådet talar. Det är nämligen så, att en inventering skaffar fram ett oerhört stort antal uppgifter om vapeninnehav från de lojala medborgarna, men däremot förvisso icke några uppgifter om vapeninnehav från de illojala. Det är därför, som detta förefallit oss vara en minst sagt bristfällig väg, när man vill komma det illojala vapeninnehavet till livs. Dessutom kan jag i detta sammanhang påpeka, att deklaraationsplikten och än mera plikten att söka tillstånd ingalunda är en så obetydlig sak som den kanske kan förefalla. Jag har dessutom, herr talman, erfarenhet av tillämpningen av 1927 års kungörelse, och jag har ett mycket livligt minne av, hur det insamlades, om jag inte missminner mig, bort emot 20,000 deklaraationer från ett enda län, nämligen det län, där jag då var landshövding, och hur detta av de enskilda lojala människorna betraktades såsom ett trakasserier. Effekten av dessa deklaraationer var, att man i länsstyrelsen fick sätta till några tjänstemän, som insamlade och sorterade dessa uppgifter, och så småningom utfärdades bevis om att man avgivit behörig deklaraation, vilka bevis emellertid på den tiden till råga på olyckan voro belagda med lösen. Jag kan försäkra, att några innehav av den beskaffenhet, som man här vill träffa, kommo icke fram på denna väg.

Nu skulle man taga ytterligare ett steg, nämligen fordra tillstånd i mycket större omfattning. Detta kommer emellertid att ännu mera betunga de enskilda och utsätta de många, som icke förstå, att de skola behöva sådant tillstånd, för risken av åtal. Med utgångspunkt från de uppgifter, som herr statsrådet åberopat, vilka emellertid få ökas högst väsentligt, för att man skall komma till motsvarande siffror enligt denna förordning, skulle jag tro, att man kommer till ett antal av säkerligen minst $\frac{1}{2}$ miljon vapen, som skola deklarerar och för vilka tillstånd måste sökas. Utgår man härifrån, måste man säga sig, att besväret för de lojala enskilda medborgarna i hög grad aggraveras. Vi ha då frågat oss inom första lagutskottet: finns det inte någon annan och enklare väg under det denna utredning pågår att nå precis samma effekt, som herr statsrådet med rätta har eftersträvat? Vi ha trott oss kunna finna den vägen däri genom att vi ha tillrätt herr statsrådet att ändra kungörelsen på det sätt, att det illojala innehavet blir direkt åtkomligt för polisundersökning genom att man nämligen skärper straffbestämmelserna, så att ett sådant innehav kan bli föremål för en effektiv polisundersökning i form av husrannsakan.

Dessutom ha vi pekat på en annan brist i den nuvarande vapenkungörelsen, som vi trott vara betänkelig, nämligen att den icke efter sin ordalydelse — möjligen efter sitt syfte — omfattar handgranater, vilka ju givetvis i händelse av t. ex. gatustrider eller ett verkligt väpnat uppror äro i hög grad effektiva och allvarliga vapen.

Härjämte har en från herr statsrådet skiljaktig mening i rätt stor utsträckning gjort sig gällande inom utskottet beträffande jaktgevär. Jag har ingen anledning att i det läge, som ärendet nu befinner sig, gå in på den saken. Jag har endast till herr statsrådets övervägande velat hemställa, huruvida det inte

Ang. förslag till vapenkungörelse m. m. (Forts.)

vore önskvärt att taga frågan om jaktgevär under förnyat övervägande ur den synpunkten, att man tänker sig den situationen, att jaktgevär mötas med militära vapen. Är risken för jaktgevär i detta fall verkligen så allvarlig som man påstått? Vidare borde även beaktas, huruvida inte en förändring av jaktgevär till militära vapen är en åtgärd, som med tämligen stor lätthet kan upptäckas och övervakas av polismyndigheterna.

Jag skall inte fortsätta längre, eftersom alla själfvallet önska, att debatten skall avslutas. Med dessa korta förklaringar å utskottsmajoritetens vägnar tror jag mig ha motiverat dess ståndpunkt, som, såsom jag i början av mitt anförande nämnde, icke i någon mån innebär ett avståndstagande från herr statsrådets syfte utan tvärt om är avsett att utgöra ett stöd för de åtgärder, som herr statsrådet kan anse nödvändiga.

I detta anförande instämde fröken *Wellin* och herr *Olsson* i Rimforsa.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr *Linnér* begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren, med avslag å första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 55, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 59 ja och 52 nej, varjämte 20 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 9.

Herr talmannen meddelade, att följande interpellationer komme att vid kammarens sammanträden nedanstående dagar besvaras, nämligen:

torsdagen den 22 juni:

herr *Hagbergs* i Luleå interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående den svenska regeringens ställningstagande till viss av den s. k. nedrustningskonferensen i Genève behandlad fråga; och

herr *Kilboms* interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i anledning av uteblivet erläggande av stämpelskatt vid skedd försäljning utav Aktiebolaget Hereditas tillhöriga aktier i Skellefteå Gruvaktiebolag; samt

tisdagen den 27 juni herr Lefflers interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående ifrågasatt märkningstvång beträffande vissa importvaror.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader; och

nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 266, gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

från sammansatta bevilnings- och jordbruksutskottet, nr 367, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående mjölkavgift, m. m.; samt

från särskilda utskottet:

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig exportkreditgaranti;

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av byggnader för statens bakteriologiska laboratorium jämte en i ämnet väckt motion;

nr 348, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 349, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbyggnad av tvättinrättning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona;

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar;

nr 351, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag till allmänna arbeten, avseende kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 352, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag till allmänna arbeten, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 353, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag till allmänna arbeten, avseende jordbruksdepartementets verksamhetsområde;

nr 354, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag till allmänna arbeten, avseende handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 355, i anledning av väckt motion om vidtagande av reparations- och omändringsarbeten i en bostadsvilla vid statens växtskyddsanstalt;

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionerna nr 211, 212 och 216 gjorda framställningar angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten samt till bekämpande av arbetslösheten jämte i dessa ämnen väckta motioner; och

nr 368, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar angående anslag dels till torrlägningsföretag, dels ock till skogsvårdsåtgärder, jämte i dessa ämnen väckta motioner.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statskulden m. m.;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av vissa anslag för avbetalning å statskulden; och nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vapenkungörelse m. m.; samt

särskilda utskottets memorial, nr 25, angående arvode åt utskottets sekreterare m. fl.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Vougt</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 22 juni,
• <i>Ljunggren</i>	» 4 » » » 23 »
• <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	» 7 » » » 23 » och
• <i>Nilsson</i> i Steneberg	» 5 » » » 23 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.